

Univerzita Karlova v Praze

Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

Syndrom CAN u dětí základní školy se zaměřením na psychické týrání

CAN syndrome in elementary school children, with focus on psychological abuse

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma studia: prezenční

Vedoucí práce:

Mgr. Barbora Petráš Kampová

Autor:

Nikola Žižková

Praha 2025

Poděkování:

Ráda bych vyjádřila své upřímné poděkování všem, kteří mi pomohli a podporovali mě během vypracování této bakalářské práce.

Největší vděk patří mé vedoucí práce, Mgr. Barboře Petráš Kampové, která mi poskytla cenné odborné rady a trpělivě mě vedla celým procesem této práce.

Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří se zúčastnili mého výzkumu. Jejich cenné odpovědi byly základem pro analýzu a závěr mé práce.

V neposlední řadě děkuji své rodině za jejich neustálou podporu, porozumění a trpělivost během celého mého studia.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci „Syndrom CAN u dětí základní školy se zaměřením na psychické týrání“ vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 2. května 2025

Nikola Žižková

Anotace

Téma mé bakalářské práce pojednává o výskytu psychického týrání na základních školách. Tato práce se skládá ze dvou částí, teoretické a praktické.

Cílem teoretické části je přiblížit čtenáři téma psychického týrání na základních školách a zvýšit povědomí o této problematice.

V práci jsou postupně rozebrány jednotlivé formy, druhy prevencí a možné důsledky psychického týrání. Důraz je zde kladen i na pachatele a oběti psychického násilí.

Věnuji ve své práci pozornost i šikaně, která zastupuje nedílnou součást psychického týrání.

Annotation

The topic of my bachelor's thesis addresses the occurrence of psychological abuse in primary schools.

This thesis consists of two parts: theoretical and practical.

The aim of the theoretical part is to introduce the reader to the issue of psychological abuse in primary schools and raise awareness of this problem.

The thesis gradually examines individual forms of abuse, types of prevention, and the potential consequences of psychological abuse. Emphasis is also placed on both perpetrators and victims of psychological violence.

In my thesis, I also focus on bullying, which is an integral part of psychological abuse.

Klíčová slova

Psychické týrání, děti, základní škola, oběti

Keywords

Psychological abuse, children, elementary school, victims

Obsah

SEZNAM ZKRATEK	8
ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1. VĚKOVÉ ZAŘAZENÍ CÍLOVÉ SKUPINY	10
1.1. MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK 6-11 LET.....	10
1.1.1. <i>Nová role</i>	10
1.1.2. <i>Socializace a emoční vývoj</i>	11
1.1.3. <i>Vývoj základních schopností a dovedností</i>	13
1.1.4. <i>Kognitivní vývoj</i>	15
1.1.5. <i>Školní nároky a výzvy</i>	15
1.2. STARŠÍ ŠKOLNÍ VĚK 12-15 LET	15
1.2.1. <i>Rozvoj motoriky</i>	16
1.2.2. <i>Kognitivní vývoj</i>	16
1.2.3. <i>Rozvoj osobnosti</i>	17
1.2.4. <i>Vztahy s vrstevníky</i>	17
1.2.5. <i>Puberta a adolescence</i>	17
2. SYNDROM CAN	19
2.1. VZNIK POJMU.....	19
2.2. DEFINICE POJMU.....	19
2.3. RIZIKOVÉ FAKTORY.....	20
3. FORMY SYNDROMU CAN	24
3.1. PSYCHICKÉ.....	24
3.1.1. <i>Následky psychického týrání</i>	24
3.2. FYZICKÉ.....	26
3.2.1. <i>Formy fyzického týrání</i>	27
3.3. SEXUÁLNÍ.....	28
3.3.1. <i>Syndrom přizpůsobení</i>	28
3.3.2. <i>Formy sexuálního zneužívání</i>	31
3.4. ZANEDBÁVÁNÍ	32
3.5. ZVLÁŠTNÍ FORMY	32
3.5.1. <i>Organizované zneužívání dítěte</i>	32
3.5.2. <i>Rituální zneužívání</i>	33
3.5.3. <i>Systémové týrání</i>	35
3.5.4. <i>Münchhausenův syndrom v zastoupení (by proxy)</i>	36

4. ŠIKANA	38
4.1. ŠIKANA NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE	38
4.2. ROLE ŠIKANOVANÉHO ŽÁKA	38
4.3. UKONČENÍ ŠIKANY	39
5. KYBERŠIKANA	40
5.1. NÁSLEDKY KYBERŠIKANY	40
5.2. KYBERŠIKANA VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ	41
6. PREVENCE SYNDROMU CAN	42
6.1. PRIMÁRNÍ PREVENCE	42
6.2. SEKUNDÁRNÍ PREVENCE	42
6.3. TERCÍÁLNÍ PREVENCE	42
7. ODBORNÁ POMOC	44
PRAKTICKÁ ČÁST	46
8. TEORETICKÝ VÝZKUM METOD.....	46
9. METODIKA VÝZKUMU	48
10. STRUKTURA VÝZKUMNÉHO NÁSTROJE	49
11. ZPRACOVÁNÍ A ANALÝZA DAT	50
12. VIZUALIZACE DAT A POPIS VÝSLEDKŮ	52
13. ZÁVĚR	68
SEZNAM LITERATURY	72
INTERNETOVÉ ZDROJE	73
ZÁKONY	73
DOTAZNÍK.....	74
ODPOVĚDI NA OTEVŘENOU OTÁZKU	77

Seznam zkratek

CAN = Child abuse and neglect

č. = číslo

z. = zákon

Sb. = sbírky

tzv. = tak zvaně

např. = například

atd. = a tak dále

PTSP = Posttraumatická stresová porucha

OSPOD = Orgán sociálně právní ochrany dětí

ČR = Česká republika

Úvod

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, známý pod zkratkou CAN (Child Abuse and Neglect), představuje jedno z nejzávažnějších ohrožení dětského vývoje a zdraví. Tento fenomén zahrnuje různé formy nepřiměřeného zacházení s dětmi, mezi které patří fyzické, psychické, sexuální týrání a zanedbávání. Důsledky těchto činů se mohou promítat do všech oblastí dětského života – od tělesného a duševního zdraví až po školní prostředí. Zejména psychické týrání, které bývá často opomíjeno nebo nedostatečně rozpoznatelné, má hluboký a dlouhodobý dopad na osobnostní rozvoj dítěte.

Psychické týrání je specifické svou obtížnou diagnostikou. Na rozdíl od fyzického týrání, kde mohou být důkazy viditelné ve formě zranění, psychické týrání často zanechává skryté stopy v podobě narušeného sebevědomí, úzkostí, depresí, nejrůznějších poruch spánku nebo problémů v sociálních vztazích. Děti, které jsou obětmi psychického týrání, mohou být vystaveny ponižování, urážkám, citovému odmítání, izolaci nebo nadměrným nárokům, které nejsou přiměřené jejich věku a schopnostem. Tyto projevy mohou být obzvláště závažné v prostředí základních škol, kde se dítě setkává nejen s vlivem rodiny, ale i se sociálními očekáváními a tlakem školní komunity.

Téma této práce jsem si vybrala z důvodu jeho závažnosti a často podceňovaného dopadu na dětskou psychiku. Školní prostředí hraje klíčovou roli nejen v rozvoji vzdělávacích schopností dítěte, ale také v jeho emočním a sociálním vývoji. Základní škola je místem, kde se dítě poprvé systematicky setkává s širší společností, a proto je důležité, aby toto prostředí bylo bezpečné a podporující. Bohužel však právě zde mohou vznikat projevy psychického týrání, které je třeba umět včas rozpoznat a adekvátně řešit.

Cílem mé práce je popsat a analyzovat problematiku syndromu CAN, se zaměřením na psychické týrání dětí na základní škole. Práce bude zahrnovat teoretické vymezení pojmu CAN a jeho forem. Přičemž zvláštní pozornost bude věnována psychickému týrání, jeho projevům a dopadům na dětskou psychiku. Dále se budu zabývat úlohou školy a pedagogů při prevenci a identifikaci těchto případů. V závěru práce navrhnou opatření, která mohou přispět k lepšímu pochopení a zvládnutí této problematiky v prostředí základních škol.

Teoretická část

1. Věkové zařazení cílové skupiny

Tato kapitola se zaměřuje na období mladšího a staršího školního věku. Tato období jsou klíčová pro celkový vývoj dítěte. Právě zde dochází k intenzivnímu rozvoji kognitivních schopností, sociálních dovedností, emoční stability a utváření osobnosti. Děti si začínají osvojovat základní mechanismy mezilidské komunikace, budují si vztah se svými vrstevníky i dospělými a formují vlastní identitu.¹

Psychické týrání může všechny tyto oblasti negativně ovlivnit.

Může narušit sebedůvěru dítěte, omezit jeho schopnost navazovat zdravé vztahy, zhoršit školní prospěch a vést k dlouhodobým psychickým obtížím, jako je deprese nebo úzkost. Z těchto důvodů je důležité pochopit, jaké vývojové procesy v tomto období probíhají, a jak mohou závažně ovlivnit psychické týrání přirozený vývoj dítěte.²

1.1. Mladší školní věk 6-11 let

Věk 6-11 let je období, kdy dítě přechází do školního prostředí, které s sebou nese mnoho změn v jeho životě. V tomto věku se dětem otevírá nový svět, který jim přináší vzdělání, socializaci, a především osobní rozvoj. Děti vstupují do vzdělávacího systému, ve kterém je kladen důraz na získání nových dovedností a vědomostí, které je připraví na další krok v jejich životě.³

1.1.1. Nová role

Povinná školní docházka začíná v České republice dovršením 6 let, pokud nebyl dítěti povolen odklad.⁴ Tato změna je pro dítě velkým krokem, jelikož představuje pro dítě vstup do nového prostředí, které vyžaduje plnění úkolů, pravidelnou účast na vyučování nebo školních aktivitách.

¹ In: LANGMEIER CSC., prof. PhDr. Josef a PhDr. Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.,

In: PTÁČEK, Radek a Hana KUŽELOVÁ. Vývojová psychologie pro sociální práci. Praha: MPSV. ISBN 978-80-7421-060-0.

² In: LANGMEIER CSC., prof. PhDr. Josef a PhDr. Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.,

In: PTÁČEK, Radek a Hana KUŽELOVÁ. Vývojová psychologie pro sociální práci. Praha: MPSV. ISBN 978-80-7421-060-0.

³ LANGMEIER CSC., prof. PhDr. Josef a PhDr. Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006, s. 117-118. ISBN 978-80-247-1284-0.

⁴ Zákon č. 561/2004 Sb., Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění účinném od 1. 9. 2024 [online]. [cit. 2025-03-01]. Dostupné z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast3>

Povinná školní docházka představuje pro dítě – strukturovaný denní režim, zodpovědnost za školní povinnosti, získávání základních vědomostí a dovedností.

To vše vede k postupnému osvojování nové role.

Tato nová role pro dítě zahrnuje:

Rozvoj schopností pracovat v kolektivu – ve škole jsou děti motivované spolupracovat se svým spolužákem, sdílet názory nebo si navzájem pomáhat při plnění úkolů.

Posilování disciplíny – škola vyžaduje, aby žáci dodržovali určitá pravidla, plnili si své úkoly a postupně se učili organizovat svůj časový harmonogram.

Příprava na budoucnost – povinná školní docházka učí žáky takové dovednosti a znalosti, které mohou využít v dalších letech vzdělávání.⁵

Povinná školní docházka představuje pro dítě významné období, ve kterém se začíná učit nejen novým věcem, ale také se učí přijímat nové role ve společnosti, což má za výsledek formování identity a přípravu na další výzvy v životě.⁶

1.1.2. Socializace a emoční vývoj

Děti se vstupem do školy stávají součástí širší společnosti, a kvůli tomu dochází k významným změnám v oblasti emočního vývoje a socializace. Tato fáze je velice důležitá pro rozvoj schopností porozumět vlastním emocím, správně reagovat na emoce druhých a rozvíjet sociální vztahy.⁷

Způsob sociální reaktivity

V tomto věku děti začínají vykazovat různé způsoby reakcí na své vrstevníky. Tyto reakce se liší na základě jejich temperamentních vlastností, rodinného zázemí a zkušeností, které přináší vstup do školního prostředí.

Mezi nejčastější změny pro dítě, které vedou k rozvoji zkušeností ze školního prostředí zařazujeme:

Sociální interakce – děti se učí komunikovat s ostatními, vyjadřovat své emoce a potřeby. Některé děti bývají více extrovertní a interakce s ostatními jim jde snadno, jiné mohou být spíše introvertní a potýkají se s obtížemi se integrovat do skupiny.

Emocionální reakce – děti se ve škole setkávají s novými emocionálními situacemi, jako

⁵ LANGMEIER CSC., prof. PhDr. Josef a PhDr. Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie.2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006, s. 117-119. ISBN 978-80-247-1284-0.

⁶ LANGMEIER CSC., prof. PhDr. Josef a PhDr. Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie.2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006, s. 117-119. ISBN 978-80-247-1284-0.

⁷ LANGMEIER CSC., prof. PhDr. Josef a PhDr. Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006, s.130. ISBN 978-80-247-1284-0.

jsou zklamání z odmítnutí, frustrace při neúspěchu nebo radost z úspěchu. Tyto reakce si postupně osvojují a stávají se součástí jejich sociální reaktivity a ovlivňují vztahy s ostatními.

Empatie: děti začínají rozvíjet empatii, což vede k lepším sociálním interakcím a pomáhá dětem udržovat pozitivní vztahy.⁸

Sebekontrola

Rozvoj sebekontroly je jedním z hlavních aspektů emočního vývoje. Děti se učí, jak regulovat své emoce v různých situacích a jak reagovat na své pocity.

Nejdůležitějšími aspekty, při zvládnání svých emocí jsou:

Ovládání impulzivního chování – děti se učí, jak nejednat okamžitě na základě svých impulzů. Jelikož se začínají rozvíjet jejich kognitivní schopnosti, tak mohou chápat důsledky svých činů a naučit se ovládat své impulzivní chování. To vede k udržování pozitivních vztahů se svým vrstevníky.

Vyrovnaní se s neúspěchy – začínají chápat, jak zvládat frustraci a zklamání. To vede k přijetí prohry ve hře nebo vyrovnání se s neúspěchem ve škole.⁹

Morální vědomí

V mladším školním věku se u dítěte začíná rozvíjet morální vědomí. To zahrnuje schopnost rozlišovat co je správné a nesprávné. Dítě začíná chápat hodnoty, čestnost, spravedlnost, důležitost pomoci druhým a respektování autorit. Což vede k hlubšímu pochopení následků svých činů a chápání morálních zásad.¹⁰

Rozvoj identity

Rozvoj identity je proces, během kterého začíná dítě vnímat, kdo je, kým je a co si o sobě myslí. V tomto věku se začínají formovat základní aspekty dětské identity:

Sebevědomí – děti začínají chápat, co je pro ně důležité a vytváří si pozitivní nebo negativní pohled o sobě samém. To vede k ovlivnění sebedůvěry a jejich chování.

⁸ LANGMEIER CSC., prof. PhDr. Josef a PhDr. Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006, s.130-131. ISBN 978-80-247-1284-0.

⁹ LANGMEIER CSC., prof. PhDr. Josef a PhDr. Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006, s.131-132. ISBN 978-80-247-1284-0.

¹⁰ LANGMEIER CSC., prof. PhDr. Josef a PhDr. Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006, s.132-134. ISBN 978-80-247-1284-0.

Širší socializace – kromě rodiny a školy, začínají vnímat širší společenské prostředí (společenské normy, media, kulturu), což má za následek ovlivnění jejich identity a hodnot.¹¹

1.1.3. Vývoj základních schopností a dovedností

Ve věku 6-11 let prochází dítě intenzivním vývojem, který ovlivňuje tělesné schopnosti, motoriku, smyslové vnímání a paměť. V tomto období dochází k zásadnímu rozvoji nejen v oblasti intelektuální, ale také v oblasti fyzických a kognitivních schopností.

Tělesný růst

Tělesný růst je v tomto věku pravidelný, ale už ne tak rychlý jako v předchozích letech. V období mladšího školního věku se dítě postupně vyrovnává s rychlým růstem z předškolního věku a začíná se stabilizovat. I když se v tomto období tělesná hmotnost i výška zvyšují pomaleji, tak dochází k soustředění na zlepšení fyzické kondice a vytrvalosti.¹²

Hrubá motorika

Hrubá motorika se zaměřuje na větší pohyby, které zahrnují celé tělo. V tomto období se zlepšuje koordinace pohybů a celková obratnost dítěte. Děti se zlepšují v oblastech jako je běhání, skákání, chůze, lezení nebo se zlepšují všeobecně ve sportech.

Rozvoj hrubé motoriky zahrnuje:

Běhání a chůze – dítě je schopno běhat rychleji a stává se stabilnější při chůzi, což podporuje jeho samostatnost.

Skákání, házení, lezení – děti začínají mít větší kontrolu nad tělem, což jim umožňuje skákat, lézt na různé objekty nebo házet a chytat míč s lepší přesností.

Koordinace pohybů – děti získávají lepší koordinaci mezi rukama a nohama, díky tomu mohou provádět složitější fyzické úkony, jako je např. jízda na kole, plavání nebo různé sportovní hry.¹³

Jemná motorika

Jemná motorika se vztahuje na malé pohyby, které zahrnují ruce a prsty. Rozvoj jemné motoriky je v tomto věku klíčový pro školní úspěch, jelikož zahrnuje psaní, kreslení a

¹¹ LANGMEIER CSC., prof. PhDr. Josef a PhDr. Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006, s.139-141. ISBN 978-80-247-1284-0.

¹² LANGMEIER CSC., prof. PhDr. Josef a PhDr. Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006, s.120. ISBN 978-80-247-1284-0.

¹³ LANGMEIER CSC., prof. PhDr. Josef a PhDr. Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006, s.120. ISBN 978-80-247-1284-0.

manipulaci s malými předměty.

Psaní a kreslení – děti mají lepší kontrolu nad tužkou a začínají psát čitelněji. Rozvíjí se schopnost vytvářet složitější kresby, což vede k lepší koordinaci mezi očima a rukama.

Manipulace s předměty – zvládají manipulovat s malými předměty, jako jsou knoflíky, guma, tužka nebo puzzle. To vše podporuje jemnou motoriku a preciznost.¹⁴

Smyslové vnímání

V tomto věkovém období dochází k dalšímu rozvoji smyslového vnímání, které ovlivňuje, jak děti reagují na svět kolem sebe. Děti se stávají být schopné vnímat složitější podněty a reagovat na ně vhodným způsobem.

Rozvíjí se zde především:

Pozornost – děti v tomto věku dokážou udržet pozornost na delší dobu a soustředit se na konkrétní úkoly, což je důležité pro plnění školních povinností. Dále se rozvíjí schopnost soustředit se na více informací najednou.

Představivost a kreativita – v tomto věku mají děti bohatou představivost. Začínají vytvářet složitější příběhy, sní o budoucnosti a aktivně využívají fantazii při hře a v učení.¹⁵

Rozvoj paměti

Rozvoj paměti je velice důležitý pro školní úspěch. Dítě je schopné si zapamatovat složitější informace a lépe zpracovávat nové vědomosti. Paměť se v tomto období rozvíjí v oblastech:

Krátkodobá paměť – děti si stále lépe pamatují krátkodobé informace, jako jsou zadání nebo úkoly od učitelů, které mají plnit.

Dlouhodobá paměť – začínají si pamatovat informace na delší časové období. To zahrnuje zapamatování si učebních osnov, faktů nebo zkušeností, které mohou použít později.

Organizace paměti – s rozvojem kognitivních schopností si děti začínají lépe organizovat vzpomínky. To jim pomáhá lépe se učit a vybavovat si informace během výuky nebo při řešení problémů.¹⁶

¹⁴ LANGMEIER CSC., prof. PhDr. Josef a PhDr. Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006, s.120-121. ISBN 978-80-247-1284-0.

¹⁵ LANGMEIER CSC., prof. PhDr. Josef a PhDr. Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006, s.120-122. ISBN 978-80-247-1284-0.

¹⁶ LANGMEIER CSC., prof. PhDr. Josef a PhDr. Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006, s.123-124. ISBN 978-80-247-1284-0.

1.1.4. Kognitivní vývoj

Kognitivní vývoj dětí ve věku 6-11 let se zásadně rozvíjí v oblastech jako je myšlení, učení a řešení problémů. Děti v tomto věku začínají používat logiku a analýzu při řešení konkrétních úkolů.

Nejvíce se v tomto období vyvíjí logické myšlení, kdy dítě začíná systematicky a logicky přemýšlet o konkrétních událostech nebo objektech.

Kognitivní schopnosti dětí jsou stále zaměřeny na konkrétní situace, což znamená, že děti mohou efektivně analyzovat problémy, které jsou přímo přítomné nebo reálné. Zároveň začínají chápat základní principy, jako je konzervace. To znamená, že si uvědomují množství nebo objem předmětů, které se nezmění, pokud se změní jejich tvar (například tekutina přelítá do jiného typu nádoby). Tento typ logického myšlení je základem pro další kognitivní rozvoj.¹⁷

1.1.5. Školní nároky a výzvy

V období mladšího školního věku se na děti kladou nejen kognitivní a sociální požadavky spojené s výukou, ale také nejrůznější nároky na výkon. Tyto nároky mohou mít vliv na jejich fyzickou a psychickou pohodu. Rodiče a učitelé často předpokládají, že dítě dokáže zvládat školní úkoly, povinnosti a rozvoj dovedností na vysoké úrovni. Což může pro dítě znamenat velkou výzvu a také způsobit fyzické přetížení na základě přibývajících požadavků.

Proto je důležité, aby rodiče kladli důraz na volný čas a relaxaci, a tak vyvážili školní povinnosti s mimoškolními aktivitami a tím podporovali nejen fyzickou, ale i psychickou pohodu dítěte.¹⁸

1.2. Starší školní věk 12-15 let

Starší školní věk představuje přechod mezi dětstvím a dospíváním. Dochází v tomto období k výrazným změnám v oblastech vývoje – fyzickém, biologickém, kognitivním i sociálním. Fyzický vývoj – toto věkové období je charakterizované prudkým růstem a změnami tělesných proporcí. Dochází k nárůstu svalové hmoty a ke zhoršení koordinace, kvůli nerovnoměrnému růstu.

Biologické změny – dochází k hormonálním změnám, které ovlivňují jak fyzické projevy, tak emocionální stabilitu. Zvyšuje se produkce pohlavních hormonů – estrogeneru u dívek a

¹⁷ LANGMEIER CSC., prof. PhDr. Josef a PhDr. Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006, s.124-127. ISBN 978-80-247-1284-0.

¹⁸ MATĚJČEK, Zdeněk a Marie POKORNÁ. Radosti a strasti. Jinočany: H+H, 1998, s. 81-82. ISBN 80-86022-21-8.

testosteronu u chlapců.

Psychosociální změny – rostoucí potřeba osamostatnění, hledání identity a posilování vztahů s vrstevníky. Děti se stále více orientují na svoje vrstevníky a mohou se vymezovat vůči rodičům a autoritám.¹⁹

1.2.1. Rozvoj motoriky

V tomto období se motorika stabilizuje a pohyby se stávají plynulejší a efektivnější. Dochází k rozvoji koordinace jemné motoriky. To můžeme zaznamenat ve větší přesnosti při psaní, kreslení nebo sportovních aktivitách. Dalším důležitým prvkem je nárůst fyzické zdatnosti a síly, to umožňuje vyšší výkonost ve sportovních aktivitách.

U některých jedinců se, ale mohou v důsledku rychlého růstu objevit krátkodobé problémy s koordinací.²⁰

1.2.2. Kognitivní vývoj

Kognitivní vývoj se vyznačuje přechodem od konkrétního k abstraktnímu myšlení. Dítě se učí pracovat s hypotetickými situacemi, uvažovat o budoucnosti a chápat složitější koncepty. Tento vývoj popsal Jean Piaget jako stadium formálních operací, které se začíná objevovat kolem 12. roku.

Přechod od konkrétního k abstraktnímu myšlení může vypadat následovně:

Mladší školní věk – přemýšlejí konkrétně a potřebují názorné ukázky, aby něco pochopily.

Starší školní věk – zde se už objevuje abstraktní myšlení a děti dokážou pracovat s teoriemi, hypotézami a abstraktními pojmy (spravedlnost, demokracie, morálka).

To vše může být lépe pochopeno na následujícím příkladu:

Dítě v mladším školním věku chápe spravedlnost, jako něco, co znamená, že všichni dostaneme stejně. Naopak dítě staršího školního věku ví, že spravedlnost může znamenat rovnost příležitostí, ale ne nutně rovnost pro všechny.²¹

¹⁹ PTÁČEK, PH.D., MBA., PhDr. Radek a RNDr. Hana KUŽELOVÁ. Vývojová psychologie pro sociální práci. Praha: MPSV, 2013, s. 45. ISBN 978-80-7421-060-0.

²⁰ PTÁČEK, PH.D., MBA., PhDr. Radek a RNDr. Hana KUŽELOVÁ. Vývojová psychologie pro sociální práci. Praha: MPSV, 2013, s. 45. ISBN 978-80-7421-060-0.

²¹ PTÁČEK, PH.D., MBA., PhDr. Radek a RNDr. Hana KUŽELOVÁ. Vývojová psychologie pro sociální práci. Praha: MPSV, 2013, s. 45. ISBN 978-80-7421-060-0.

1.2.3. Rozvoj osobnosti

Ve starším školním věku dochází k posílení sebepojetí a hledání vlastní identity. Děti si začínají klást otázky o svém místě ve společnosti nebo své hodnotové orientaci. V tomto období může kolísat sebevědomí z důvodu tělesných změn, srovnávání sebe s ostatními nebo ve spojení s hormonálními změnami a změně pohledu sám na sebe. Vznikají zde hlubší emoční prožitky a zvýšená citlivost vůči nespravedlnosti.

Roste autonomie a snaha o větší nezávislost na rodičích.²²

1.2.4. Vztahy s vrstevníky

Vztah s vrstevníky představuje v tomto období klíčovou roli. Přátelství se prohlubují a často jsou založena na sdílení názorů a emocí.

Dochází ke skupinové identifikaci, kdy se jedinec snaží začlenit do určitého sociálního okruhu (např. sportovní týmy, hudební subkultury)

Dospívající jsou citlivější na sociální přijetí a mohou být zranitelnější na odmítnutí. Významnou roli hraje první romantická zkušenost, kdy dochází k formování citových a partnerských vztahů.²³

1.2.5. Puberta a adolescence

Období dospívání je velmi složité a zahrnuje biologické, psychologické a sociální změny. Důležité je v tomto období rozlišovat pubertu a adolescenci, jelikož tyto pojmy označují rozdílné aspekty vývoje.

Puberta

Puberta představuje primárně biologický proces, který vede k pohlavním změnám, které jsou spojeny s hormonálními změnami, které způsobují fyzické změny v těle. U dívek puberta začíná obvykle mezi 10–12 rokem, u chlapců přibližně mezi 12–14 rokem.

Mezi hlavní změny, které přicházejí s pubertou se řadí:

Hormonální změny – zvýšená produkce pohlavních hormonů (testosteronu u chlapců, estrogen a progesteron u dívek).

Růst – výrazně se zrychlí růst. Nejčastěji mezi 11–14 rokem, dívky většinou rostou dříve než chlapci.

Sekundární pohlavní znaky – u dívek dochází k růstu prsou, rozšíření boků a přichází první

²² PTÁČEK, PH.D., MBA., PhDr. Radek a RNDr. Hana KUŽELOVÁ. Vývojová psychologie pro sociální práci. Praha: MPSV, 2013, s. 46. ISBN 978-80-7421-060-0.

²³ PTÁČEK, Radek a RNDr. Hana KUŽELOVÁ. Vývojová psychologie pro sociální práci. Praha: MPSV, 2013, s. 46. ISBN 978-80-7421-060-0.

menstruace. U chlapců začíná růst ochlupení a mění se jim hlas (mutují).

Kožní změny – zvýšená činnost mazových žláz, což vede k vytvoření akné.

Puberta končí tehdy, kdy jedinec dosáhne pohlavní zralosti, což znamená, že jeho tělo je schopné reprodukce.²⁴

Adolescence

Adolescence označuje širší pojem, který zahrnuje psychologický, sociální a emoční vývoj jedince. Začíná s nástupem puberty a trvá často až do rané dospělosti (kolem 20 let).

Hlavní znaky adolescence jsou:

Hledání identity – dospívající si kladou otázky typu „Kdo jsem?“, „Kam patřím?“, „Jaké jsou mé hodnoty?“. Toto období definuje Erikson jako „krize identity“.

Sebepojetí a sebevědomí – zvyšuje se schopnost introspekce, což může vést ke kritičtějšímu vnímání sám sebe. Sebevědomí může kolísat z důvodu změn ve vzhledu.

Emoční prožívání – adolescenti často prožívají intenzivní a rychle se měnící emoce, což je spojeno s hormonálními změnami a kognitivním vývojem.

Vývoj morálního vědomí – více se zaměřují na spravedlnost, etiku, vlastní hodnoty a hledají vlastní přesvědčení.

Sociální vztahy a autonomie – vztahy s přáteli jsou hlubší, formují se první romantické vztahy. Rodiče a autority upozadují a zaměřují se více na své vrstevníky.²⁵

²⁴ NOVÁKOVÁ, Mgr. Milena. Školní období, puberta a dospívání. Šance dětem [online]. 2014, 2.5.2014, 20.2.2025 [cit. 2025-03-02]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/skolni-obdobi-zmeny-v-obdobi-puberty-dospivani>

²⁵ NOVÁKOVÁ, Mgr. Milena. Školní období, puberta a dospívání. Šance dětem [online]. 2014, 2.5.2014, 20.2.2025 [cit. 2025-03-02]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/skolni-obdobi-zmeny-v-obdobi-puberty-dospivani>

2. Syndrom CAN

2.1. Vznik pojmu

Pojem syndrom CAN má své prvopočátky již v polovině dvacátého století, kdy si ortopedové, chirurgové a rentgenologové začínali všimnout nevysvětlitelných somatických poškození dětí. Tato zranění nemohla být způsobena náhodným úrazem dítěte, ale musela být způsobena úmyslně jinou osobou.

Jednalo se převážně o somatická zranění, mezi které patřili různé rány, zlomeniny a v nejhorších případech docházelo k tak závažným zraněním, která končila smrtí dítěte. Lékaři začali tyto nevysvětlitelné zranění označovat jako „neúrazová zranění“.²⁶

V roce 1962 americký dětský lékař Karl Heinz Kempe na základě svého rozsáhlého výzkumu dětí, poškozených takovými zraněními, jako první v lékařské komunitě rozpoznal a označil „neúrazová zranění“ jako „syndrom bitého či týraného dítěte“. Na základě Dr. Kempe se rozvinul až převratný přístup k pochopení tohoto jevu v nejširší veřejnosti v USA. Dále se začal pojem více prosazovat a docházelo v USA k postupnému přijímání zákonů o povinném nahlášení podezření na týrání dítěte.²⁷

Zároveň Dr. Kempe pomohl i k důraznějšímu vnímání násilí na dětech i v dalších oblastech života dítěte. To směřovalo k nutnosti, aby již zmiňovaný název vyjadřoval širší pojetí této problematiky. Z těchto důvodů se začalo používat syndrom Child abuse neboli syndrom týrání dítěte.

Následně se začalo rozlišovat ubližování dítěti na aktivní fyzickou formu a na pasivní psychickou a emocionální formu poškozování dítěte. To vedlo k vytvoření druhé části názvu syndrom CAN – Child Neglect (zanedbávání dítěte).²⁸

2.2. Definice pojmu

Syndrom CAN (Child Abuse and Neglect) definujeme jako nenáhodný čin nebo situaci, která je nevědomě či vědomě prováděna rodičem nebo jinou osobou proti dítěti. Takové chování je ve společnosti odmítavé a je hodnocené jako nepřijatelné, jelikož poškozuje nejen dění společnosti, ale především zasahuje psychický, fyzický a mentální vývoj dítěte.

CAN vzniká na základě nenáhodného jednání, s následkem aktivního ubližování nebo

²⁶ HANUŠOVÁ, Jaroslava. In: Násilí na dětech – syndrom CAN. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, s. 6. ISBN 80-86991-78-4.

²⁷ HANUŠOVÁ, Jaroslava. In: Násilí na dětech – syndrom CAN. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, s. 6. ISBN 80-86991-78-4.

²⁸ HANUŠOVÁ, Jaroslava. In: Násilí na dětech – syndrom CAN. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, s. 6. ISBN 80-86991-78-4.

nedostatečné péče o dítě. Takové jednání ohrožuje zdravý vývoj dítěte a v extrémních případech může skončit až smrtí dítěte.²⁹

2.3. Rizikové faktory

Syndrom CAN představuje komplexní problém, který závažně ovlivňuje mnoho rizikových faktorů.

Mezi tyto faktory zařazujeme: prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, rizikové faktory na straně dítěte, rizikové faktory na straně rodiče a transgenerační přenos syndromu CAN.³⁰

Rizikové faktory na straně prostředí

Prostředí, ve kterém dítě vyrůstá hraje zásadní roli ve zdravém rozvoji dítěte. Ale ne vždy se dítě nachází v prosperujícím prostředí pro jeho správný vývoj. Může se stát, že místo, ve kterém dítě vyrůstá, bude pro něj rizikové. Mezi rizikové faktory prostředí zařazujeme takové podmínky a okolnosti, které zvyšují pravděpodobnost, že bude dítě psychicky, fyzicky nebo sexuálně zneužíváno.

Mezi rizikové prostředí zařazujeme dysfunkční rodinné zázemí, pod které spadá chybějící citové pouto mezi dítětem a rodičem nebo nedostatek podpory ze strany rodiče. Dále sem zařazujeme i širší okolí dítěte, mezi které zařazujeme jako rizikové – místní komunitu spadající do marginalizovaných skupin, tedy osoby, které se nacházejí na okraji společnosti, a jsou z ní postupně vytlačovány nebo jsou již ze společnosti vytlačeny. Taková komunita ohrožuje zdravý a přirozený vývoj dítěte.³¹

Rizikové faktory ze strany dítěte

Mezi děti, které zvyšují přítomnost syndromu CAN zařazujeme:

Děti tzv. problémové – nestabilní, agresivní, negativní, mají sklony k užívání návykových látek, často utíkají z domova, chodí za školu nebo si neplní své školní povinnosti.

Děti s mentálním či jiným postižením – lehká mozková dysfunkce, děti se specifickými poruchami učení, jako je ADHD syndrom, dyskalkulie nebo dysgrafie, Downův syndrom, poruchy autistického spektra nebo poruchy řeči a komunikace (např. opožděný vývoj řeči)

Děti, které mají tzv. syndrom „obětního beránka“ – tyto děti na sebe přitahují pozornost svým odlišným vzhledem, chováním nebo vystupováním. Tyto děti jsou z těchto důvodů

²⁹ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. In: Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s. 23-24. ISBN 80-7169-192-5.

³⁰ HANUŠOVÁ, Jaroslava. Násilí na dětech – syndrom CAN. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, s. 8-9. ISBN 80-86991-78-4.

³¹ HANUŠOVÁ, Jaroslava. Násilí na dětech – syndrom CAN. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, s. 8-9. ISBN 80-86991-78-4.

vystaveni šikaně svého okolí.

Děti nechtěné – tato skupina je velice ohrožena přítomností syndromu CAN, jelikož dítě nebylo plánované, tak zde mohou vzniknout negativní postoje k rodičovské roli. K dítěti mohou rodiče cítit nedostatek emocionální vazby nebo frustraci z nové role, kterou neočekávali.³²

Rizikové faktory ze strany rodiče

Do rizikové skupiny patří zejména rodiče, kteří sami v dětství prožili traumatizující situace spojené s týráním nebo zneužíváním.³³

Mezi další rizikové faktory ze strany rodičů zařazujeme:

Rodiče s psychickými problémy

Zařazujeme sem úzkosti, deprese, schizofrenii a další onemocnění, která mohou ovlivnit schopnost zvládnání péče o dítě.

Nízkopříjmová rodina

Chudoba, nezaměstnanost nebo rodiče samoživitelé můžou představovat riziko snížení schopností se řádně postarat o dítě a zajistit mu stabilní prostředí.

Rodiče nezletilý, nezralý nebo rodiče s nedostatečnými rodičovskými kompetencemi

Nezralost nebo nedostatek výchovných schopností vede k riziku nezvládnání rodičovské role. Jedná se například o neschopnost nastavit hranice dítěti, nezvládnání krizových situací nebo o absenci dostatečných životních zkušeností.

Rodiče s kriminální minulostí

Rodiče, kteří vystavují dítě antisociálnímu chování nebo kriminalitě vážně ohrožují vývoj dítěte.³⁴

Transgenerační přenos syndromu CAN

Mezi nejčastější a málo probádanou oblast rizikových faktorů ze strany rodiče zařazujeme transgenerační neboli mezigenerační přenos, který definujeme jako – proces, během kterého jsou konkrétní vzorce chování, postojů a traumat přenášeny z jedné generace na další.³⁵ Tento přenos probíhá buď vědomě nebo nevědomě. Což znamená, že pokud byl rodič jako

³² MYDLÍKOVÁ, Eva, Jaroslav SLANÝ a Mariana KOVÁČOVÁ. Diagnostika syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. portál, 2021, s. 38-39. ISBN 978-80-262-1834-0.

³³ HANUŠOVÁ, Jaroslava. Násilí na dětech – syndrom CAN. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, s. 8-9. ISBN 80-86991-78-4.

³⁴ BECHYŇOVÁ, DIS., Věra, PhDr. Věduna BUBLEOVÁ a Mgr. Zora DUŠKOVÁ A KOL., In: Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém. Praha: IREAS, 2007, s. 75-78. ISBN 978-80-86684-47-5.

³⁵ BECHYŇOVÁ, DIS., Věra, PhDr. Věduna BUBLEOVÁ a Mgr. Zora DUŠKOVÁ A KOL. Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém. Praha: IREAS, 2007, s. 68. ISBN 978-80-86684-47-5.

dítě týrán, zneužíván či zanedbáván, existuje zde vyšší pravděpodobnost, že bude své dítě nevhodným způsobem vychovávat a zvýší tak možnost přítomnosti syndromu CAN.³⁶

Cyklus transgeneračního přenosu

Jedním z podstatných činitelů chování k dítěti jsou zkušenosti z dětství, mezi které patří naučené vzorce chování a postoje, které jsou pak aplikovány ve výchově vlastních dětí. Rodiče své nevhodné chování potom omlouvají tím, že si to sami zažili a následky potom nemají. Stávají se i případy, kdy se rodič snaží vědomě vzorcům svých rodičů vyhýbat a neaplikovat je na své děti, ale v těchto případech se zpravidla nejhlubší vzpomínky vynořují v afektu nebo v náročných situacích a na dítě jsou opět přenášeny nevhodné vzorce chování. Tito rodiče po odeznění afektu většinou svých činů litují, ale v další situaci je znovu použijí a dostávají se do určitého cyklu.

Transgenerační přenos nebývá předáván další generaci ve stejné podobě. Často se stává, že je v další generaci modifikován a předáván s jiným charakterem, než jak tomu bylo předtím. Například rodič, který byl v dětství psychicky týrán a zanedbáván, tak trpí úzkostmi a pocity méněcennosti. Na podkladě těchto pocitů pak očekává od své rodiny, že budou zadané úkoly plnit na vysoké úrovni a v opačném případě je čeká fyzický trest nebo jiný charakter trestu.³⁷

Přejímání nevhodného chování

Jednou z možností, jak rodiče přejímají nevhodné chování z domova, je sociální interakční učení, které rozlišujeme na dva druhy:

Prvním druhem sociálního učení je učení na základě pozorování. To znamená, že pozorujeme druhé a učíme se, za jaké chování jsou odměňováni a za jaké trestáni.

Druhým je učení na základě identifikace. Tento druh se vyznačuje výraznou a hlubokou nápodobou. Lze tedy říct, že se jedinec s napodobovanou osobou natolik ztotožní, že přestane přemýšlet sám za sebe a plně převezme všechny vzorce od druhé osoby. Tento druh bývá přejímán nevědomě bez vnější kontroly.

Zamezení transgeneračního přenosu

Mezi hlavní faktory, které mohou přispět k přerušení nebo zamezení transgeneračního přenosu syndromu CAN zařazujeme:

- Být schopen své trauma z dětství aktivně řešit, například s odborníky z oblasti psychologie

³⁶ BECHYŇOVÁ, DIS., Věra, PhDr. Věduna BUBLEOVÁ a Mgr. Zora DUŠKOVÁ A KOL. Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém. Praha: IREAS, 2007, s. 119-120. ISBN 978-80-86684-47-5.

³⁷ BECHYŇOVÁ, DIS., Věra, PhDr. Věduna BUBLEOVÁ a Mgr. Zora DUŠKOVÁ A KOL. Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém. Praha: IREAS, 2007, s. 121-124. ISBN 978-80-86684-47-5.

- Mít zdravý vztah s partnerem/partnerkou
- Pozitivní vztah k dětem
- Lepší finanční zázemí

Tyto faktory dle mnohých zahraničních studií vykazují pozitivní výsledky pro ukončení přetrvávání transgeneračního přenosu.³⁸

³⁸ BECHYŇOVÁ, DIS., Věra, PhDr. Věduna BUBLEOVÁ a Mgr. Zora DUŠKOVÁ A KOL. *Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém*. Praha: IREAS, 2007, s. 121-123. ISBN 978-80-86684-47-5.

3. Formy syndromu CAN

3.1. Psychické

Psychické týrání je soubor nežádoucích způsobů zacházení s dítětem, které má za následek narušení přirozeného vývoje osobnosti dítěte nebo jeho snižování hodnoty a postoje ke společnosti.³⁹ Je často přítomné jako doprovodný jev u všech forem syndromu CAN, což klade důraz na četnost přítomnosti psychického týrání, ale také opomenutí jeho výskytu.⁴⁰

Jedním z příkladů propojení psychického týrání s dalšími formami nejčastěji zaznamenáváme fyzické týrání.

Pokud dítě zažívá fyzické týrání, tak pravděpodobně zažívá i psychické neboli duševní zneužívání. Pokud vznikne dítěti zranění vinou tyrana, tak zde nemůžeme hovořit čistě o fyzickém týrání, ale i duševním. Je tedy zřejmé, že psychické a fyzické týrání bývá v mnoha případech provázané.⁴¹

Psychické týrání je hůře identifikovatelné. Nelze u něj pořídit fotodokumentaci ani jiné hmatatelné důkazy o jeho provádění, na rozdíl od ostatních forem, u kterých lze pořídit fotozáznam modřin, popálenin nebo řezných ran po napadení dítěte.

Pokud je psychické týrání prováděno samostatně, tak jedním z důkazů může být lékařská zpráva od pediatra či dětského psychiatra, ale i přes tyto možnosti bývá psychické týrání obtížně dokazováno u policie či u soudu.⁴²

3.1.1. Následky psychického týrání

O závažnosti dopadů psychického týrání rozhoduje intenzita, délka trvání nebo věk, ve kterém je dítě vystaveno týrání.

Následky psychického týrání můžeme rozdělit do několika druhů.⁴³

³⁹ Fyzické a psychické týrání. Dětské krizové centrum [online]. Aktuality [cit. 2024-11-17]. Dostupné z: <https://www.ditekrize.cz/2021/09/fyzicke-a-psychicke-tyrani/>

⁴⁰ CHAMBERS, James, ed. In: Child abuse and neglect sourcebook. Sixth edition. New York: Omnigraphics, an imprint of Infobase, 2023, s. 156. ISBN 9780780820159.

⁴¹ MYDLÍKOVÁ, Eva, Jaroslav SLANÝ a Mariana KOVÁČOVÁ. In: Diagnostika syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. 2021. Praha: portál, 2021, s. 33. ISBN 978-80-262-1834-0.

⁴² MYDLÍKOVÁ, Eva, Jaroslav SLANÝ a Mariana KOVÁČOVÁ. In: Diagnostika syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. 2021. Praha: portál, 2021, s. 33. ISBN 978-80-262-1834-0.

⁴³ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s. 68. ISBN 80-7169-192-5.

Psychosomatické obtíže

- Fyzické projevy – bolesti hlavy, nejasné bolesti břicha nebo časté nevolnosti a zvracení, poruchy příjmu potravy, nechutenství nebo zácpy/průjmy
- Poruchy spánku – nespavost nebo nadměrná spavost, noční můry nebo strach ze tmy
- Dermatologické obtíže – častý výskyt ekzému⁴⁴

Nespecifické projevy

- Častá neomluvená absence dítěte ve škole
- Vyhýbání se tělocviku nebo aktivitám, kde se dítě převléká – stydí se například za svůj vzhled
- Vyhýbání se běžné komunikaci o domově
- Zvýšená podrážděnost v běžných sociálních interakcích
- Strach z rodičů – dítě nechce odejít ze školy domů
- Opakované útky z domova
- Sebepoškozování, případně mluvení o sebepoškozování⁴⁵

Dlouhodobé sociální následky

- Poruchy chování, asociální a delikventní chování
- Přehnaná nebo naopak snížená interakce v sociálních situacích
- Špatné vnímání autorit, jako například rodičů nebo vyučujících ve škole⁴⁶

Dlouhodobé psychické následky

- Agresivní chování postupně dítě začíná používat automaticky, jako zdroj obrany.
- Možný rozvoj přízpusobení, kdy dítě začíná brát urážky a nadávky jako běžnou věc.
- Dlouhodobé psychické problémy – úzkosti, deprese, panické ataky a další
- Rozvoj posttraumatické poruchy – viz níže⁴⁷

⁴⁴ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s. 68. ISBN 80-7169-192-5.

⁴⁵ PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi. Praha: Grada, 2012, s. 175. ISBN 978-80-247-4317-2.

⁴⁶ PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi. Praha: Grada, 2012, s. 174-175. ISBN 978-80-247-4317-2.

⁴⁷ PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi. Praha: Grada, 2012, s. 175. ISBN 978-80-247-4317-2.

Posttraumatická stresová porucha

Jeden z nejdéletrvavějších následků psychického týrání zařazujeme PTSD, kterou dítě nejčastěji začíná řešit až v dospělosti.

Posttraumatická stresová porucha je definována jako kombinace proběhlých událostí, které dále vyvolávají určité syndromy obtíží a mohou se objevit po delší době od traumatizující události.⁴⁸

Spouštěčem PTSP mohou být vzpomínky, které mohou být vyvolané různými podněty, jako například poslechem zpráv, ve kterých se rozebírá tragická událost, která osobě s posttraumatickou stresovou poruchou připomene vlastní traumatizující zážitky. Tento příklad je jasným ukazatelem PTSP.⁴⁹

Rizikové faktory PTSP

Mezi rizikové faktory, které mohou zvýšit riziko rozvoje PTSP můžeme zahrnout:

Dřívější setkání s traumatickými událostmi v dětství

Sníženou inteligenci jedince

Mladší věk v okamžiku traumatizace

Tyto faktory mají nižší vliv na jedince, který dlouhodobě prožívá trauma než faktory, díky kterým se symptomy PTSP udržují.

Mezi faktory udržující symptomy PTSP zařazujeme:

Vyhýbavý styl, který se projevuje potlačováním myšlenek, pocitů a mlčením o události.

Nevhodné kognitivní zpracování, vyvolávající v jedinci pocity nedůvěry a viny.

Tíživé úvahy, projevující se podrobným zabýváním se otázkami „Co by bylo kdyby“⁵⁰

3.2. Fyzické

Fyzické týrání se řadí mezi nejvíce prozkoumanou a popsanou formu syndromu CAN. Jedná se o záměrné způsobování fyzické bolesti, zranění nebo jiného poškození dítěte.

Tuto formu můžeme nejčastěji sledovat jako nezvládnutí vypjatých situací s agresí ze strany rodiče. To znamená, že čím je dítě menší, tím více je ohroženo touto agresí z důvodu nižší

⁴⁸ SCHELLONG, Julia, Franziska EPPLE a Kerstin WEIDNER. Psychotraumatologie. Praha: Triton, 2021, s. 17. ISBN 978-80-7553-950-2.

⁴⁹ SCHELLONG, Julia, Franziska EPPLE a Kerstin WEIDNER. Psychotraumatologie. Praha: Triton, 2021, s. 30. ISBN 978-80-7553-950-2.

⁵⁰ SCHELLONG, Julia, Franziska EPPLE a Kerstin WEIDNER. Psychotraumatologie. Praha: Triton, 2021, s. 36-37. ISBN 978-80-7553-950-2.

schopnosti se fyzickému útoku bránit. Proto jsou děti mladší jednoho roku vůči fyzickému týrání bezbranné a často v jeho důsledku umírají.⁵¹

Fyzické týrání má mnoho podob, mezi které řadíme – bití, bití s použitím předmětů, kopání, škrčení, pálení cigaret o dítě, popáleniny a další.⁵² Takové chování vůči dítěti dělíme na dvě oblasti. První je fyzické týrání aktivní povahy a druhé fyzické týrání pasivní povahy. Ačkoliv se jedná o různé formy fyzického týrání, tak zde vždy najdeme určitou provázanost. Obě tyto formy jsou podrobněji popsány níže.⁵³

3.2.1. Formy fyzického týrání

Fyzické týrání – aktivní povahy

Fyzické týrání dětí s aktivní povahou označujeme jako závažné chování, kdy rodič nebo pečující osoba záměrně dítěti způsobuje bolest, zranění nebo jiné fyzické poškození. Tato forma zahrnuje přímou agresi s cílem dítě poškodit, ovládnout, zastrašit nebo v nejhorších případech usmrtit.

Tuto formu dále dělíme na tělesná poranění, poškození orgánů a funkcí. Rozlišujeme zde charakter poranění na zavřená, otevřená nebo mnohočetná.⁵⁴

Zavřená poranění charakterizujeme jako poškození orgánů či tkání bez porušení kůže. Taková poranění jsou způsobena náhlým a prudkým působením úderu a tlaku na konkrétní část těla nebo jsou způsobena nárazem těla o předmět.

Mezi zavřená poranění zařazujeme – otřesy mozku, modřiny, poranění svalů (natrhnutý sval po napadení dítěte), zlomeniny kostí, poranění hlavy, a mnoho dalších.

Mezi jeden z nejzávažnějších projevů aktivní povahy fyzického týrání zařazujeme „Shaken Infant Syndrom“ (Syndrom třeseného dítěte), tento syndrom se vyznačuje extrémním násilím, které může způsobit závažné neurologické obtíže nebo dokonce smrt. Třesení, za užití extrémní síly, může u dítěte způsobit nejrůznější poškození s dlouhodobým dopadem na jeho zdraví a přirozený vývoj.⁵⁵

⁵¹ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s.41. ISBN 80-7169-192-5.

⁵² PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi. Praha: Grada, 2012, s. 173-174. ISBN 978-80-247-4317-2.

⁵³ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s. 41. ISBN 80-7169-192-5.

⁵⁴ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s. 41-42. ISBN 80-7169-192-5.

⁵⁵ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s. 42-46. ISBN 80-7169-192-5.

Mezi otevřená poranění označujeme všechny typy zranění, u kterých došlo k porušení kůže, sliznice nebo povrchu orgánu.

Jedná se o zranění, mezi které zařazujeme – rány na hlavě, nitrooční krvácení (po úderu pěstí do oka), Rány v oblasti hrudníku, závažné popáleniny, bezvědomí, bolesti břicha nebo hlavy. Všechna tyto zranění ohrožují nejen zdraví vývoj dítěte, ale také jeho život.⁵⁶

3.3.Sexuální

Sexuální zneužívání dítěte definujeme jako jakékoli nevhodné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, aktivitám či chování. V odborné literatuře najdeme tento pojem pod zkratkou CSA (Child Sexual Abuse). Může mít různé formy i odlišné pachatele.⁵⁷ Nejčastěji se stává, že pachatelem je osoba, kterou dítě dobře zná. Jedná se převážně o členy rodiny nebo nejbližší okolí dítěte (učitel, kamarád staršího sourozence, trenér). V případě zneužívání dítěte osobou mimo rodinu se jedná o jednorázové jednání, ale v případech zneužívání osobou blízkou dochází k opakování činu, který může trvat i několik let.⁵⁸

Tato forma se mylně může zdát jako podrobně popsaná a ve společnosti známá, ale na druhou stranu se stále jedná o tabuizované téma. Jelikož se o tomto tématu nehovoří tak často, jak by mělo, dochází k jeho utajení nejen ze strany pachatele, ale dítěte. Stává se, že dítě si sice zavolá o pomoc, ale jakmile hovor začne, tak neví, jak tuto situaci popsat, jelikož se jedná o velmi závažné a těžké téma. To vše z této formy dělá nejen složitou a náročnou na odhalení, ale také obtížnou na práci s dítětem, abychom mu našimi dotazy ještě více neublížili. Proto je důležité během rozhovoru s dítětem dbát na respekt, pochopení a snažit se zamezit dalšímu sexuálnímu útoku na dítě.⁵⁹

3.3.1. Syndrom přizpůsobení

Syndrom přizpůsobení vznikl na základě mnoha odborníků, kteří zkoumali nejen samotné sexuální zneužívání, ale především se zaměřovali na oběť, tedy na dítě. Zkoumali, co se stane, pokud se dítě svěří s tím, že je sexuálně zneužíván. To vedlo k překvapujícím výsledkům, jelikož dítě svou výpověď o sexuálním napadení časem stáhlo.⁶⁰

⁵⁶ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s. 46-49. ISBN 80-7169-192-5.

⁵⁷ Sexuální zneužívání. *Linka bezpečí* [online]. 1994-2025, 2025 [cit. 2025-02-23]. Dostupné z: <https://www.linkabezpeci.cz/-/sexualni-zneuzivani>

⁵⁸ PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi. Praha: Grada, 2012, s. 173. ISBN 978-80-247-4317-2.

⁵⁹ Sexuální zneužívání. *Linka bezpečí* [online]. 1994-2025, 2025 [cit. 2025-02-23]. Dostupné z: <https://www.linkabezpeci.cz/-/sexualni-zneuzivani>

⁶⁰ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s.72. ISBN 80-7169-192-5.

Poprvé tento syndrom pojmenoval americký psychiatr Roland C. Summit v roce 1983, jako syndrom dětského přizpůsobení pohlavnímu zneužití (Child Sexual Abuse Accommodation Syndrome, CSAAS). Tento syndrom vysvětluje, proč děti, které jsou sexuálně zneužívány často mlčí, o zneužívání začnou mluvit až po dlouhé době nebo své výpovědi o zneužívání berou zpět.

Upozorňoval na to, že se děti při vyšetřování setkávají s druhotným zneužíváním (sekundární viktimizací). Systém, který by měl dítěti s tímto problémem pomoci, vychází spíše v neprospěch dítěte. Výpovědím dítěte se nevěří, dospělí odmítají jeho tvrzení a dítě se tak stává osamoceno a bez naděje v pomoc. To znamená, že pokud dospělý působí důvěryhodně, tak se nedůvěřuje dítěti. Což vede k závažným problémům v odtažení sexuálního zneužívání, z důvodu ztráty důvěry dítěte k dospělým.⁶¹

Syndrom přizpůsobení pohlavnímu zneužívání má dle R.S. Summit 5 fází:⁶²

Utajování

Žádné dítě není připraveno na tu skutečnost, že bude sexuálně zneužíván, a ještě navíc blízkou osobou. Ten, kdo dítě sexuálně obtěžuje, ho zároveň i psychicky týrá, v podobě vydírání a zastrašování. Pachatel na dítě vyvíjí tlak ve stylu – „Jestli to někomu řekneš nebudeme tě mít nikdo rád, - zabiju tě, zabiju sebe, nebudeš moct.“, „Neříkej to nikomu, jinak zničíš celou rodinu a budeš muset jít do dětského domova.“

Bezmocnost

Dítě se stává bezmocným v případě, kdy není důvěřováno jeho výpovědi nebo je dokonce svěřeno do péče pachatele.

Svedení a přizpůsobení

Jelikož se převážně nejedná o jednorázové sexuální zneužívání, ale o opakovaný čin, tak se dítě může začít domnívat, že mu nezbyde nic jiného, než přijmout tuto skutečnost a podřídit se jí. Dítě se setkává s opakující bezmocí bez vidiny konce. Zpracovává tuto bolestivou skutečnost sebetrestáním a pocity viny, že samo vyprovokovalo útok.

Opožděné odhalení

Oběť začíná mluvit s odborníky o sexuálním zneužívání až po delším čase, a proto působí nedůvěryhodně. Pachatel je nevinný, dokud mu není prokázána vina, a to staví oběť do velmi složité a náročné situace.

⁶¹ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s. 72-73. ISBN 80-7169-192-5.

⁶² In: DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s. 73-74. ISBN 80-7169-192-5.

Odvolání výpovědi

Většinou svou výpověď o sexuálním zneužívání bere časem dítě zpět. Začíná mít strach, že ho rodina nebude mít ráda nebo se kvůli němu rozpadne. Dále má strach, že se tento čin nedá dokázat, a tak mu nikdo nebude věřit.⁶³

⁶³ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s. 73-74. ISBN 80-7169-192-5.

3.3.2. Formy sexuálního zneužívání

Sexuální zneužívání dělíme do třech kategorií.

První je obtěžování bezdotykové – exhibicionismus, slovní obtěžování, vystavení dítěte sexuálním scénám (včetně videa nebo fotek), nucení dítěte se před dospělým svlékat.

Druhé je obtěžování dotykové – nepřiměřené mazlení, dotýkání se intimních zón dítěte nebo nucení dítěte, aby se dotýkalo intimních zón dospělé osoby.

Poslední kategorií je sexuální útok – vnikání do tělních dutin dítěte (prstem, jazykem nebo předměty), vynucená masturbace, znásilnění (vaginální, anální, vyvrcholení do úst dítěte).⁶⁴

Aby zde bylo více upozorněno na závažnost tohoto násilí, tak jsou níže podrobněji popsány, některé formy sexuálního zneužívání.

Exhibicionismus

Jedná se o bezkontaktní formu, během ní dospělý ukazuje dítěti svoje genitálie. Převážně se jedná o cizí muže, kteří se někde na veřejnosti odhalují, nejčastěji v parku.

Harassment

Harassment označujeme jako chování s cílem znepokojení nebo zneklidnění dítěte. Dospělý dítě nevhodně slovně atakuje, poplácává ho po zadku nebo dítě k sobě často tlačí. Vše dělá se sexuální podnětem, který ale popírá.

Incest

Definováno jako kontaktní sexuální aktivita mezi dvěma osobami, kterým by dle práva nebylo dovoleno uzavřít sňatek. Jde o sexuální styk mezi – dítětem a pokrevním rodičem, dítětem a příbuzným (včetně nevlastního rodiče), mezi sourozenci.

Pedofilní obtěžování

Kontaktní forma sexuálního obtěžování, kdy dospělý sexuálně atakuje mladistvé.

Sexuální útok s následkem smrti

Takových případů není mnoho, ale vždy končí tragicky. Dítě je vystaveno takové brutalitě sexuálního zneužívání, že na následky zneužití zemře.⁶⁵

⁶⁴ PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi. Praha: Grada, 2012, s. 173. ISBN 978-80-247-4317-2.

⁶⁵ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s.74-77. ISBN 80-7169-192-5.

3.4. Zanedbávání

Zanedbávání představuje mnoho podob, které mohou vážně narušit vývoj dítěte nebo ho ohrozit. Zahrnuje zanedbávání tělesné, citové, zanedbání výchovy a vzdělávání nebo nedostatečné zajištění základních životních potřeb. Takový stav často vede k opoždění vývoje dítěte. Vzniká, když si lidé zodpovědní za výchovu dítěte nevšímají vzniklých nedostatků.⁶⁶

Mezi formy zanedbávání zařazujeme – nedostatečný dohled na dítě, opuštění dítěte, zanedbání výživy dítěte, včetně jeho případných dietních omezení, zanedbání ošacení a hygienických potřeb, zanedbání fyzické, psychické či emocionální složky, zanedbání vzdělávacích potřeb a rozvoje osobnosti dítěte.⁶⁷

To vše dělíme do dvou kategorií zanedbávání dítěte:

První kategorií je těžké zanedbávání – jedná se o takové zanedbávání, které vede k ohrožení zdraví dítěte nebo dokonce jeho života. Zařazujeme sem například zanedbání výživy dítěte.

Druhou kategorií je všeobecné zanedbávání – sem zařazujeme zanedbání ošacení, lékařské péče nebo izolaci od okolního světa. Zařazujeme sem i nechání malých dětí bez dozoru, nezájem o to, co dělají ve svém volném čase mimo školu (opomíjí možnost nebezpečí, jako např. poranění, kriminalitu – braní návykových látek).⁶⁸

3.5. Zvláštní formy

3.5.1. Organizované zneužívání dítěte

Organizované zneužívání dětí můžeme definovat jako systematické a dlouhodobé týrání dětí, za účelem sexuálního zneužívání nebo vykořisťování, které provádí více pachatelů se stejným cílem a charakterem násilí.⁶⁹

Rozšíření povědomí o organizovaném zneužívání dětí

Na organizované zneužívání dítěte se kladl větší důraz v osmdesátých letech dvacátého století, kdy se začaly více rozpoznávat formy sexuálního zneužívání. Začaly se i rozlišovat závažnosti zneužití, kdy incest se zařazoval do pozadí závažnosti a kladla se větší pozornost na organizované sexuální zneužívání, mezi které zařazujeme prostituci, kdy po tzv.

⁶⁶ Státní zdravotní ústav. Týrání dětí. Národní zdravotnický informační portál (NZIP) [online]. 15. 2. 2021 [cit. 2025-03-01]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/102-tyrani-deti>

⁶⁷ PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi. Praha: Grada, 2012, s. 173. ISBN 978-80-247-4317-2.

⁶⁸ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s.54-55. ISBN 80-7169-192-5.

⁶⁹ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s. 99-100. ISBN 80-7169-192-5.

vyčerpání dospělé klientely se staly obětmi nezletilé dívky. Vedle rozšíření dětské prostituce se začala rozvíjet dětská pornografie, a to jak ve formě fotek, tak i videí. To zapříčinilo rozvoj sexuálního turismu, kdy cizinec cestuje do jiné země se záměrem vyhledat zde dítě k vlastnímu sexuálnímu uspokojení.⁷⁰

To dále vedlo k odtajnění dalších, dosud neznámých forem, které upoutaly velkou pozornost v nejrůznějších skupinách společnosti, zejména v mafiánských. Nebo začali cíleně vznikat skupiny, které měly zneužívat děti. A tak vznikl nový řetězec, který měl děti jako hlavní obchodní zboží. Děti zde nebyly určeny jen pro sexuální účely, ale také na dětskou práci, ilegální mezinárodní osvojení nebo byly děti z ulice vražděny, kvůli prodeji jejich orgánů. Tohle vše mělo za následek rozšíření organizovaného zneužívání dětí na mezinárodní úrovni.⁷¹

Mezi další příčinu rozšíření organizovaného zneužívání dítěte můžeme zařadit stále početnější zprávy z novin, knih nebo z reportáží, které poukazují na až neuvěřitelné podoby tohoto zneužívání, jako např. týrání dětí během satanistického rituálu, kdy je dítě sexuálně zneužíváno nebo dokonce usmrčené, což vedlo k inspirování dalších extrémistických skupin.

Jako poslední rozšíření tohoto násilí zařazujeme novodobou formu, a to institucionální zneužívání dětí v ústavech. Děti, které jsou umístěny v ústavu se stávají více ohroženi sexuálnímu nebo jinému zneužívání, z důvodu nedostatečné péče a kontrole, než je tomu v přirozeném prostředí dítěte.⁷²

3.5.2. Rituální zneužívání

Rituální zneužívání je často označované za až neuvěřitelnou nebo bizarní formu zneužívání dítěte. V dnešní době jsou rysy tohoto zneužívání až neuvěřitelné či nadpřirozené a nelze je pochopit. Proto pokud je tato forma popisována dítětem, tak z důvodu neuvěřitelnosti činů, se často stává nadlehčována a někdy až bagatelizována. Což z této formy dělá velice náročnou pro její odhalení. Z těchto důvodů je podstatné, aby dítě bylo bráno vážně a jeho výpověď byla ověřena.⁷³

⁷⁰ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s.98-102. ISBN 80-7169-192-5.

⁷¹ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s. 98-99. ISBN 80-7169-192-5.

⁷² DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s. 98-100. ISBN 80-7169-192-5.

⁷³ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s. 101. ISBN 80-7169-192-5.

Tato forma zneužívání má mnoho definic, které charakterizují rituální zneužívání jako činnost, která je propojena symboly, které mají magickou, náboženskou nebo jinou nadpřirozenou moc a jsou součástí určitého společenství. K rituálu tyto skupiny zneužívají psychicky, fyzicky nebo sexuálně dítě nebo skupinu dětí. Jelikož je s těmito rituály spojena temnota, magičnost nebo nadpřirozenost, tak přesně nevíme, jak pachatel bude s dítětem zacházet a jaké to na dítěti zanechá následky. Proto by měla být veškerá pozornost mířena na dítě a na následky s rituály spojenými, nikoliv na samotné rituální aktivity.⁷⁴

Rituální zneužívání a náboženská hnutí

I přes dlouhou historii rituálního zneužívání, můžeme tento závažný fenomén najít i dnes v rámci uzavřených náboženských komunit. Tyto skupiny praktikují extrémní výchovné metody, které zahrnují fyzické tresty, psychické týrání a další praktiky, které vedou k dlouhodobému traumatu dětí. Mezi jedny z nejznámějších aktuálních náboženských hnutí, které byly obviněny z podobných praktik, zahrnujeme 12 kmenů a Dům Otce.

12 kmenů

Náboženské hutí 12 kmenů bylo založeno v 70. letech 20. století v USA a postupně se začalo rozšiřovat do několika zemí, mezi které patřila i Česká republika. Skupina žije podle raně křesťanských principů, která zahrnují komunitní život, společné vlastnictví a přísnou výchovu dětí. Výchova dětí zde zahrnuje fyzické tresty, které jsou brány jako „boží výchova“. Takové jednání bylo silně kritizováno, zejména po incidentu v Německu, v roce 2013, kdy úřady odebraly některým členům jejich děti, poté co tajně pořizené záběry ukázaly fyzické týrání dětí.

I přes opakované právní problémy, zákazy a státní kontroly 12 kmenů stále existuje v několika zemích.⁷⁵

Dům Otce

Náboženská skupina známá pod názvem Dům Otce byla založena v roce 1990 v Dánsku a jejím představitelem se stala Ruth Kristiansen, která byla známá svou autoritářskou rolí. Tato skupina se dostala do podvědomí veřejnosti díky svým přísným pravidlům, kontroverzím kolem výchovy dětí, a především kvůli obvinění z psychického nátlaku a

⁷⁴ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s. 100-102. ISBN 80-7169-192-5.

⁷⁵ Milující rodiče, nebo tyraní, kteří bijí své děti? Dvanáct kmenů je kontroverzním společenstvím... Médium.cz [online]. 2024, 18. 7. 2024 [cit. 2025-03-13]. Dostupné z: <https://medium.seznam.cz/clanek/tomi-forik-milujici-rodice-nebo-tyrani-keri-biji-sve-deti-dvanact-kmenu-je-kontroverznim-spolecenstvim-74776>

fyzických trestů.⁷⁶ V roce 2013 byla skupina formálně zrušena, nejspíše pod tlakem médií, ale její činnost i tak pokračovala. V roce 2016 přesídlilo vedení hnutí s mnoha členy do České republiky, kde zakoupili nemovitosti na severu Čech. I dnes pokračují ve své činnosti u nás, i přes různé kontroverze a obavy ze strany společnosti a úřadů.⁷⁷

3.5.3. Systémové týrání

Systémové týrání je určitá forma týrání a zneužívání dětí, které není způsobeno rodičem. Vzniká důsledkem selhání systému, který byl určen na pomoc a ochranu dětí a jejich rodin. Tento systém by měl dítěti pomáhat a místo toho dítě poškozuje. Jedním z nejzávažnějších příkladů, kdy systém, který měl být dítěti ku prospěchu zařazujeme – systém, který problémy dítěte řeší automatickým odebráním z rodiny, aniž by byla nejdříve rodině nabídnuta podpora nebo pomoc v řešení jejich situace.⁷⁸

Systémové týrání také označujeme jako druhotné poškozování dítěte (sekundární viktimizaci), kdy po prvotním traumatu dítěte dochází k druhotné části poškozování dítěte, ale tentokrát ze strany systémů, které by měli dítě chránit, a ne znovu poškozovat. Takový systém by se měl snažit dítěti pomoc a vést k odstranění prvotních škod. Místo toho např. dítě opakovaně vyslýchají nejrůznější odborníci a tím nutí dítě, aby znovu prožívalo prvotní trauma nebo v horších případech se systém o dítě dostatečně nestará, a tak neúmyslně podporuje další vznik násilí nebo zneužívání dítěte.⁷⁹

Příčiny vzniku systémového týrání

Nedostatečná péče státu o děti v problémových a dysfunkčních rodinách nebo ve školách. Nevhodné umístění dětí do pěstounské péče – nízká kontrola pěstounských rodin, kde může docházet k týrání nebo zneužívání dítěte.

Selhání soudního systému v případech přítomnosti syndromu CAN – navrácení dítěte zpět do nebezpečného domácího prostředí, kvůli formalitám či nepochopení závažnosti situace.

Zanedbávání dětí ze strany institucí – nedostatečný zájem o dítě ze strany úřadů, neřešení

⁷⁶ Kontroverzní náboženské hnutí našlo útočiště v Česku. Investigace.cz [online]. 2023, 7. 2. 2023 [cit. 2025-03-13]. Dostupné z: <https://www.investigace.cz/kontroverzni-nabozenske-hnuti-naslo-utociste-v-cesku/>

⁷⁷ Po českých stopách kontroverzního hnutí Dům Otce. Investigace.cz [online]. 2023, 8. 2. 2023 [cit. 2025-03-13]. Dostupné z: <https://www.investigace.cz/ceska-stopa-kontroverzniho-hnuti/>

⁷⁸ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s. 97-98. ISBN 80-7169-192-5.

⁷⁹ Sekundární viktimizace. Šance dětem [online]. 2011-2025 [cit. 2025-02-16]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/slovník/sekundarni-viktimizace>

znaků prokazující přítomnost násilí nebo zneužívání nebo nevhodné a neadekvátní umístování dětí do náhradní rodinné péče.⁸⁰

Prevence systémového týrání

To vše vede k otázce, jak by se měl systém, který má chránit děti zlepšit, aby nedocházelo k druhotnému poškození dítěte.

Mezi preventivní opatření můžeme zařadit:

Změny v legislativě – konkrétnější formulace zákonů zaměřujících se na ochranu dětí

Zlepšení kvality sociálních služeb – vyšší financování sociálních služeb, více sociálních pracovníků

Zvýšená kontrola institucí – jako např. dětských domovů škol a dalších zařízení

Podpora rodin s dětmi v krizi – větší pomoc těmto rodinám, aby nedocházelo k odebrání dítěte z důvodu chudoby⁸¹

3.5.4. Münchhausenův syndrom v zastoupení (by proxy)

Münchhausenův syndrom v zastoupení představuje specifický druh zneužívání, kdy rodič (převážně matka) zveličuje nebo si vymýšlí různé symptomy nemoci u dítěte, a tím uměle vytváří obtíže, které je nutno řešit opakovanými léčbami. Na základě vymyšlených obtíží u dítěte dochází k poškození nejen fyzické stránky dítěte, ale především psychické.⁸²

Poškození dítěte

Dítě, které je vystavené Münchhausenovým syndromem v zastoupení, zažívá opakované fyzické nebo psychické trauma. Jako například bolesti, z důvodu úmyslného poškození dítěte ze strany rodiče. Takové poškození zahrnuje dušení, závažné zlomeniny nebo dokonce otravy dítěte.

Dalším následkem je opakované a nepřiměřené zdůrazňování zdravotních problémů dítěte, což vede k záměrné izolaci od běžného života a k zamezení kontaktu s vrstevníky (např. ze školy). Takové jednání rodič obhajuje nutností podstoupení léčby, která ale není potřeba.⁸³

⁸⁰ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s. 97-98. ISBN 80-7169-192-5.

⁸¹ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s. 97-98. ISBN 80-7169-192-5.

⁸² MYDLÍKOVÁ, Eva, Jaroslav SLANÝ a Mariana KOVÁČOVÁ. Diagnostika syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Praha: portál, 2021, s. 35-36. ISBN 978-80-262-1834-0.

⁸³ Münchhausenův syndrom v zastoupení. Šance dětem [online]. 2018, 11. 07. 2018, 18. 02. 2025 [cit. 2025-02-18]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/munchhausenuv-syndrom-v-zastoupeni-kdyz-rodic-dela-ze-zdraveho-ditete-nemocne>

Následky dítěte

Mezi následky tohoto syndromu řadíme:

Narušený vztah mezi dítětem a rodičem

Dlouhodobé zdravotní problémy, kvůli zbytečným medikacím nebo operacím

Závažné psychické problémy – deprese, úzkosti

Strach z lékařů nebo z nemocničního prostředí

Možnost rozvinutí Münchhausenova syndromu – dítě v dospělosti vytváří nepravdivé informace o svém zdravotním stavu, aby upoutalo pozornost

Historie

Ve světě

Tento syndrom má své kořeny v roce 1977, kdy britský lékař Roy Meadow poprvé popsal u dvou dětí tento jev jako Münchhausenův syndrom by proxy (v zastoupení.). Dr. Meadow pojmenoval tento jev po von Münchhausenovi, u nás jako známý pan baron Prášil. U něj si pacienti vymýšleli nejrůznější symptomy nemoci a zveličovali je.

Když se jednalo o děti, tak tento syndrom byl doplněn o slovo „v zastoupení“, což nejspíš bylo myšleno na rodiče, kteří si vymýšleli různé symptomy u dítěte a zveličovaly je.⁸⁴

V České republice

U nás poprvé upozornil na tento syndrom pan Marten v roce 1985, na základě své odborné práce, která se týkala tohoto syndromu a zároveň popisovala problematiku záměrných otrav u dětí. Po Martenovi se začalo o tomto syndromu více mluvit a dostával se do širšího lékařského podvědomí i odborné literatury.⁸⁵

⁸⁴ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s. 51. ISBN 80-7169-192-5.

⁸⁵ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s. 51. ISBN 80-7169-192-5.

4. Šikana

Šikanu můžeme definovat jako takové chování, které má za cíl opakovaně ubližovat, ohrožovat nebo zastrašovat jednotlivce či skupinu. Takové jednání se projevuje fyzickým násilím, jako je bití nebo poškozování věcí, ale může mít i slovní podobu, která zahrnuje například vydírání, nadávky, vyhrožování, pomlouvání nebo ponižování. Nejčastěji se šikana vyskytuje mezi dětmi ve škole, na cestě do školy či ze školy nebo v okolí bydliště oběti šikany. Hlavní riziko závažností šikany spočívá v její dlouhodobosti, závažnosti, a především negativnímu dopadu na duševní i fyzické zdraví dětí.

Odborníci se při vymezování pojmu školní šikany shodují na třech základních kritériích – záměrné agresivní jednání vůči druhému, opakovanost a nerovnováha sil mezi jednajícím a obětí.⁸⁶

4.1. Šikana na základní škole

Šikana na základní škole vrcholí na druhém stupni, kdy se klade větší důraz na vztahové vazby, které jsou v průběhu školní docházky více typické pro dívčí šikanu. U chlapců dochází v mladším věku spíše k fyzickým útokům, které s věkem ubývají.

Ve třídách všeobecně platí, že s přibývajícím věkem, roste potřeba se sociálně zařadit, a tak ve třídách začíná převládat nepřátelská atmosféra, kvůli boji o postavení ve skupině. Na druhém stupni je typický projev boje výsměch. Pokud na takový útok nedokáže oběť účinně zareagovat, ocitá se v nebezpečí a ukazuje, že si na něj takové chování můžou ostatní dovolit.⁸⁷

4.2. Role šikanovaného žáka

Žák, který účinně nereagoval na první agresivní chování se může stát obětí šikany ve třídě. Díky tomu se dostává v rámci třídy do nové role, která s sebou nese mnoho negativních dopadů.

Jednou z rolí může být – „já jsem někdo jiný než ostatní“

Taková role má za příčinu nevhodné poznámky od agresorů ohledně vzhledu oběti. To staví šikanovaného do pozice, že je někým jiným, než jsou ostatní. To vede oběť k otázkám – „Co je na mně špatně?“, „Jak se mám změnit, abych zapadl/a?“, „Proč i když něco změním, tak si ze mě dělají srandu?“

Další role může být – „jsem tu nechtěný“

Takový žák se cítí přehlížený svými vrstevníky, jelikož při snaze se zapojit do kolektivu byl

⁸⁶ JANOŠOVÁ, Pavlína, L. KOLLEROVÁ, K. ZÁBRODSKÁ, J. KRESSA a M. DĚDOVÁ. Psychologie školní šikany. Praha: Grada, 2016, s. 25-27. ISBN 978-80-247-2992-3.

⁸⁷ JANOŠOVÁ, Pavlína, L. KOLLEROVÁ, K. ZÁBRODSKÁ, J. KRESSA a M. DĚDOVÁ. Psychologie školní šikany. Praha: Grada, 2016, s. 198-199. ISBN 978-80-247-2992-3.

odmítnutý například slovy – „Nemůžeš se k nám přidat, není tu pro tebe místo.“ Potom šikanující sleduje, jak si žáci kolem něj spolu hrají a on sám si přijde jako neviditelný. Postupně dochází v takové třídě k nedostatku empatie k šikanujícímu, která vede ke strategii se vyhnout strachu z vlastního vyloučení a potřebě přežít ve třídě. Z mlčení ostatních vyvozuje agresor souhlas a podporu, která vede k naprostému osamocení oběti. Šikanovaný ztrácí své postavení ve skupině a přichází i o svá práva.⁸⁸

4.3. Ukončení šikany

Ukončení šikany bývá zdlouhavé a náročné, jelikož se dospívající bojí s tímto problémem přijít za svými rodiči. Má strach, že rodiče budou řešit situaci takovým způsobem, který vše ještě zhorší. Nebo o šikaně před rodiči nemluví, protože rodiče nechce vyděsit. Dalším důvodem může být, že o šikaně raději nemluví, jelikož neví, jak by to měli svým rodičům sdělit.

To vše vede k vytvoření vlastní strategie, jak ukončit šikanu, aniž by se musel šikanovaný svěřit rodičům nebo jiné dospělé osobě.

Taková strategie má několik bodů, které by mohly vést k ukončení šikany:

- Šikanovaný žák si našel nové přátele ve třídě. Taková strategie funguje v případě, kdy se třída skládá z většího počtu žáků, a kdy noví přátelé mají ve třídě vyšší postavení.
- Šikanovaný žák se začal jinak oblékat a snažil se vystupovat sebevědoměji.
- Šikanovaný se začal více bránit proti fyzickým útokům a ignoroval slovní urážky.
- Agresoři změnili svůj přístup a s šikanou sami přestali. Příčina ukončení je možná v nalezení empatie k šikanovanému nebo agresory takové jednání přestalo bavit.

V mnoha případech šikanu zarazí až změna prostředí. Šikanovaný buď přestoupí na jinou školu nebo může šikana skončit kvůli ukončení povinné školní docházky.⁸⁹

⁸⁸ JANOŠOVÁ, Pavlína, L. KOLLEROVÁ, K. ZÁBRODSKÁ, J. KRESSA a M. DĚDOVÁ. Psychologie školní šikany. Praha: Grada, 2016, s. 198-200. ISBN 978-80-247-2992-3.

⁸⁹ JANOŠOVÁ, Pavlína, L. KOLLEROVÁ, K. ZÁBRODSKÁ, J. KRESSA a M. DĚDOVÁ. Psychologie školní šikany. Praha: Grada, 2016, s. 204-205. ISBN 978-80-247-2992-3.

5. Kyberšikana

Kyberšikana je s tradiční šikanou velice spjata a sdílí spolu základní rysy a projevy. Jelikož je kyberšikana novým pojmem, který se rychle rozvíjí, tak není odborníky přesně dána sjednocená definice. Tento pojem nebo fenomén může být definován jako forma šikany, která probíhá v online prostředí, kde využívá digitální technologie, mezi které patří sociální sítě, e-maily, chatovací aplikace, online hry nebo SMS. Takové jednání má za cíl oběť úmyslně ztrapnit, ponížit, zastrašit nebo jakkoliv ublížit.⁹⁰

Kyberšikana nabízí mnoho pozitiv pro pachatele, oproti klasické šikaně, mezi které řadíme: Disociační anonymita – dává možnost pachateli skrýt svou identitu a tím ho chránit, před možným prozrazením.

Neviditelnost – dává možnost jednat takovým způsobem, který bychom za běžných okolností nepoužili. Z důvodu, že ostatní nevidí naši mimiku, tvář ani nemusí znát náš pravý hlas.

Disociační imaginace – jelikož se kyberšikana odehrává ve specifickém prostředí, a to na internetu, tak vede člověka k představě, že komunikace se odehrává v jiném světě (virtuálním) a díky tomu není třeba myslet na následky svého jednání.

Minimalizace autority – díky internetu neznáme společenský status druhé osoby. Tím nám mizí obava, zda je osoba na druhé straně autoritou či má vyšší společenský status.⁹¹

Jak už zde bylo zmíněno kyberšikana probíhá v online prostředí, ve kterém může pachatel ublížit oběti mnoha způsoby, jako například – rozesílat zastrašující textové zprávy, vytvářet webové stránky nebo ankety, které jsou zaměřeny na zesměšnění oběti nebo zveřejňování pornografického obsahu s tváří oběti.⁹²

5.1. Následky kyberšikany

Kyberšikana má větší dopady na oběť než tradiční šikana, jelikož elektronická komunikace umožňuje šířit škodlivý obsah v mnohem větším rozsahu a tím způsobit závažné emocionální trauma. Dále způsobuje na základě dlouhotrvajícího stresu různé somatické obtíže. U dítěte v důsledku dlouhotrvající kyberšikany vznikají dlouhodobé psychické problémy, které mohou být spojeny se strachem dítěte se svěřit nebo se strachem přerušit s pachatelem kontakt.

Mezi nejčastější psychické následky zařazujeme – úzkost, deprese, sebevražedné myšlenky,

⁹⁰ DĚDKOVÁ, Lenka, Hana MACHÁČKOVÁ, Anna ŠEVČÍKOVÁ a David ŠMAHEL, ČERNÁ, Alena, ed. Kyberšikana – Průvodce novým fenoménem. Praha: Grada, 2013, s. 20. ISBN 978-80-247-4577-0.

⁹¹ DĚDKOVÁ, Lenka, Hana MACHÁČKOVÁ, Anna ŠEVČÍKOVÁ a David ŠMAHEL, ČERNÁ, Alena, ed. Kyberšikana – Průvodce novým fenoménem. Praha: Grada, 2013, s. 15-16. ISBN 978-80-247-4577-0.

⁹² HOLLÁ, Katarína. Kyber-šikana. Slovensko: Iris, 2013, s. 21. ISBN 978-80-8153-011-1.

noční můry, nízké sebevědomí a mnoho dalších. Všechny tyto následky závažně ovlivňují přirozený a zdravý vývoj dítěte.⁹³

5.2. Kyberšikana ve školním prostředí

Tento fenomén se stal velice populární i ve školách, jelikož nabízí možnost obět' napadat i po skončení školní výuky. Dále dává pachateli možnost obět' anonymně zesměšňovat prostřednictvím internetu a nebát se tak rizik spojených s nevhodným jednáním. Tato rizika jsou na školách, zejména na základních velice aktuální, z důvodu přibývajících informačních technologií do škol, která nabízejí studentům mnoho výhod, ale také přinášejí rizika z pohledu kyberšikany.⁹⁴ Proto je důležité, aby školy s přibývajícími technologiemi vytvářeli i preventivní opatření, která se zaměřují na prevenci proti kyberšikaně.⁹⁵

⁹³ HOLLÁ, Katarína. Kyber-šikana. Slovensko: Iris, 2013, s. 58-59. ISBN 978-80-8153-011-1.

⁹⁴ HOLLÁ, Katarína. Kyber-šikana. Slovensko: Iris, 2013, s. 29-30. ISBN 978-80-8153-011-1.

⁹⁵ HOLLÁ, Katarína. Kyber-šikana. Slovensko: Iris, 2013, s. 66-67. ISBN 978-80-8153-011-1.

6. Prevence syndromu CAN

6.1. Primární prevence

Primární prevence se zaměřuje na taková opatření, která mají zabránit vzniku týrání, zneužívání a zanedbávání dětí dříve, než k tomu dojde. Zaměřuje se na rozšíření povědomí o této problematice do širší společnosti, podporu rodičovských dovedností, sociální pomoc rodinám a zaměřuje se také na vytváření bezpečného prostředí pro děti.⁹⁶

Primární prevenci lze vysvětlit i na příkladu plovoucího ledovce.

Jestliže si představíme formy syndromu CAN jako ledovec, jehož viditelná část je nad hladinou a představuje odhalené a řešené případy týrání, zneužívání a zanedbávání dětí, pak primární prevence se zaměřuje na neviditelnou část pod hladinou. Tato neviditelná část obsahuje faktory, které mohou vést k vzniku týrání, ale ještě k němu nedošlo. Taková opatření, která se zaměřují na prevenci syndromu CAN zahrnují vzdělávací programy pro rodiče, školní preventivní a výchovné programy o právech dítěte nebo dostupnost sociálních služeb pro rodiny v krizi.⁹⁷

6.2. Sekundární prevence

Sekundární prevence se zaměřuje na včasnou diagnostiku a identifikaci rizikových skupin a životních situací (viz podkapitola Rizikové faktory), které mohou vést k týrání, zanedbávání nebo zneužívání dětí. Klíčová je zde multidisciplinární spolupráce – mezi psychology, pedagogy, sociálními pracovníky, pediatry a dalšími profesemi, které mohou společně odhalit rodiny a jednotlivce, u nichž existuje zvýšené riziko vzniku syndromu CAN. Důležitou součástí sekundární prevence je i vytváření cílených programů na tyto rizikové skupiny a situace. Takový přístup se zaměřuje na snížení pravděpodobnosti výskytu syndromu CAN, přičemž cílem je minimalizovat riziko a poskytnout podporu těm, kteří jsou tomuto nebezpečí vystaveni.⁹⁸

6.3. Terciální prevence

Terciální prevence zahrnuje opatření, která jsou aplikována až poté, co se zjistí, že dítě bylo týráno nebo zanedbáváno. Hlavním cílem je resocializace dítěte, které je vystaveno syndromu CAN a jeho rodiny ve spolupráci s multidisciplinárním týmem. Tento tým se

⁹⁶ MATOUŠEK, Oldřich a Jana KOLÁČKOVÁ, KODYMOVÁ, Pavla, ed. Sociální práce v praxi. Vydání 2. Praha: Portál, 2010, s. 37-38. ISBN 978-80-7367-818-0.

⁹⁷ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s. 103-104. ISBN 80-7169-192-5.

⁹⁸ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s. 107. ISBN 80-7169-192-5.

snaží zajistit ro rodině potřebnou pomoc a organizuje aktivity, jako jsou například motivačně-edukační víkendové pobyty, zaměřené na podporu rizikových rodin s dětmi.⁹⁹

⁹⁹ Státní zdravotní ústav. Týrání dětí. *Národní zdravotnický informační portál (NZIP)* [online]. 15. 2. 2021 [cit. 2025-03-20]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/102-tyrani-deti>

7. Odborná pomoc

Orgán sociálně-právní ochrany dětí

OSPOD představuje státní instituci, která má za úkol chránit práva a zájmy dětí, které jsou ohroženy jakoukoliv formou syndromu CAN. Orgán sociálně-právní ochrany dětí spolupracuje s dalšími odborníky, aby lépe dokázal identifikovat přítomnost syndromu CAN. Mezi hlavní odborníky, se kterými spolupracuje patří – školy, lékaři, policie a další. OSPOD spolupracuje i se samotnou rodinou, kterou monitoruje, aby nedošlo k ohrožení dítěte. V případě potřeby OSPOD zasáhne, aby hájil nejlepší zájem dítěte a v nejhorších případech dítě odebere z nebezpečného prostředí a umístí dítě do ústavní péče nebo se snaží dítěti najít vhodnou náhradní rodinnou péči.

Hlavním cílem je poskytnout poradenství, prevenci a podporu rodinám, aby mohlo být zajištěno bezpečí, zdravý vývoj a nejlepší zájem dítěte.¹⁰⁰

Zdravotnictví

Zdravotní péče je klíčová pro včasné odhalení syndromu CAN, jelikož právě ve zdravotnictví mají lékaři možnost jako první zjistit známky týrání nebo zanedbávání na základě nutných vyšetření dítěte, jako např. opakované zlomeniny kostí dítěte.

Dle zákona č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotních službách, jsou zdravotníci povinni identifikovat a nahlásit příslušným orgánům podezření na přítomnost syndromu CAN.¹⁰¹

Policie ČR

Policie České republiky představuje klíčovou roli při vyšetřování přítomnosti syndromu CAN, kdy hájí práva dítěte a zajišťuje jeho ochranu.

Dle trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.) je týrání a zneužívání dítěte považováno za trestný čin, který je nutné vyšetřit. Vymezení pravomocí a pravidel pro vyšetřování policie ČR během ochrany dětí a řešení přítomnosti násilí v rodině stanovuje zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.¹⁰²

¹⁰⁰ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. [online]. [cit. 2025-03-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

Zákon č. 363/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. [online]. [cit. 2025-03-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-363>

¹⁰¹ Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách) [online]. [cit. 2025-03-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-372>

¹⁰² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník [online]. [cit. 2025-03-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky [online]. [cit. 2025-03-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273>

Škola

Pedagogové mají klíčovou roli při identifikaci syndromu CAN, jelikož škola představuje místo, kde jsou pedagogové v pravidelném kontaktu s dítětem. To napomáhá k prvnímu odhalení možné přítomnosti násilí páchaném na dítěti.

Školy také pomáhají k předcházení poškozování dítěte, na základě organizování preventivních programů, zaměřených na prevenci šikany a násilí.

Školský zákon (zákon č. 561/2004 Sb.) stanovuje povinnost školám nahlašovat podezření na týrání orgánům sociálně-právní ochrany dětí, a tím přispět k včasnému zajištění ochrany dítěte.¹⁰³

Dětské krizové centrum

Dětská krizová centra poskytují okamžitou pomoc dětem, které zažívají násilí, týrání, zanedbávání nebo jiné krizové situace, které vyžadují včasný zásah a pomoc dítěti. Dětské krizové centrum pomáhá i dětem, které mají problémy ve škole, např. jsou ohroženi šikanou.¹⁰⁴

Některá krizová centra mají i linky bezpečí, kdy děti a mladiství mohou anonymně sdělit své problémy a získat tak odbornou pomoc.¹⁰⁵

Psychoterapie

Psychoterapii lze definovat jako terapeutický proces, během kterého psychoterapeut pomáhá klientovi s psychickými problémy, na základě rozhovorů a různých terapeutických technik.¹⁰⁶

U přítomnosti syndromu CAN představuje psychoterapie důležitou roli v léčbě psychických následků traumatu. Tato terapie pomáhá dětem lépe zpracovat zážitky spojené s týráním a zlepšit jejich sebedůvěru.¹⁰⁷

¹⁰³ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), Vyhláška č. 72/2005 Sb., Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních [online]. [cit. 2025-03-24]. Dostupné z:

https://ppropo.mpsv.cz/zakon_561_2004

¹⁰⁴ Jak ti můžeme pomoci? *Dětské krizové centrum* [online]. [cit. 2025-03-24]. Dostupné z:

<https://www.ditekrize.cz/dalsi-sluzby-linka-duvery-dkc/>

¹⁰⁵ MUFSONOVÁ, Susan a Rachel KRANZOVÁ. O týrání a zneužívání. Praha: Lidové noviny, 1996, s. 113. ISBN 80-7106-194-8.

¹⁰⁶ TIMUĚÁK, Ladislav. Základy vedení psychoterapeutického rozhovoru. Praha: Portál, 2006, s. 14. ISBN 80-7367-106-9.

¹⁰⁷ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. In: Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995, s. 219. ISBN 80-7169-192-5.

Praktická část

8. Teoretický výzkum metod

Charakteristika výzkumu

V praktické části je použita výzkumná metoda kvantitativního výzkumu, která je charakteristická pro svůj číselný sběr dat a následné statistické vyjádření výsledků. Pro sběr dat byla použita metoda anonymního dotazníkového šetření, která je zaměřena na vybrané zaměstnance základních škol.

Dotazník je zaměřen na povědomí o existenci syndromu CAN a na zkušenosti s přítomností psychického týrání a šikany na základní škole. V rámci dotazníkového šetření je použita i jedna otevřená otázka, která představuje prvek kvalitativního výzkumu. Tato metoda kvalitativního výzkumu byla zvolena s cílem získání hlubšího pohledu zaměstnanců základních škol na prevenci a lepší identifikaci šikany a psychického týrání ve školním prostředí.

Kvantitativní a Kvalitativní výzkum

Kvantitativní výzkum

Kvantitativní výzkum je zaměřen na systematický sběr dat a jejich analýzu. Výstup této metody je zaměřen na vyjádření v číselné podobě, jelikož právě číselná podoba představuje přesnější vyhodnocení a dá se s ní lépe statisticky pracovat. Cílem je získání měřitelných dat, která můžeme statisticky zpracovat, porovnat a zobecnit na větší počet respondentů. To znamená, že v rámci výsledků výzkumu můžeme vyvodit závěry, které mohou platit a pro jiné lidi, kteří by mohli být cílovou skupinou výzkumu, např. učitelé z jiných škol. Kvantitativní výzkum využívá převážně formu standardizovaných nástrojů, mezi které patří dotazníkové šetření s uzavřenými otázkami. Tato metoda nám umožňuje zajistit jednotnost odpovědí a možnost jejich přesného statistického vyhodnocení.¹⁰⁸

Kvalitativní výzkum

Kvalitativní výzkum je založen na hlubším pochopení postojů, názorů, souvislostí nebo zkušeností lidí. Data se zde sbírají na rozdíl od kvantitativního výzkumu a jeho číselných dat, spíše slovně. Což znamená, že u kvalitativního výzkumu sbíráme data formou rozhovorů, diskuzí nebo otevřených otázek v dotazníku. Tato metoda výzkumu je vhodná, pokud chceme získat detailní porozumění konkrétního tématu a získat kvalitativní

¹⁰⁸ HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum – Základní teorie, metody a aplikace. Páté, přepracované vydání. Praha: Portál, 2023, s. 44-45. ISBN 978-80-262-1968-2.

informace, které zahrnují popis vlastností, pocity, názory lidí nebo jejich zkušenosti a nelze je vyjádřit v číselné podobě.¹⁰⁹

Výzkumný problém a základní výzkumné otázky

Výzkumný problém se zaměřuje na zkoumání povědomí a zkušeností vybraných zaměstnanců základních škol v souvislosti se syndromem CAN. Pozornost je dále věnována míře informovanosti o psychickém týrání a šikaně, jejich včasné identifikaci a možnostech prevence v rámci školního prostředí.

Syndrom CAN představuje závažný problém, který ohrožuje zdravý vývoj dítěte. Proto je důležité zjistit, zda mají respondenti dostatečné povědomí o této problematice a zda mají dostatek znalostí o prevenci psychického týrání a šikaně.

Základní výzkumné otázky:

1. Zjistit, zda mají vybraní zaměstnanci ze základních škol povědomí o existenci syndromu CAN a zejména o jeho formě – psychické týrání, pod které spadá i šikana.
2. Prozkoumat, jaké preventivní programy proti šikaně a psychickému týrání nejčastěji základní školy nabízejí.
3. Zjistit, jestli ví vybraní pracovníci základních škol, jak postupovat při zjištění přítomnosti syndromu CAN.

¹⁰⁹ HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum – Základní teorie, metody a aplikace. Páté, přepracované vydání. Praha: Portál, 2023, s. 47-49. ISBN 978-80-262-1968-2.

9. Metodika výzkumu

Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek tvoří vybraní zaměstnanci základních škol v České republice, mezi které patří – pedagogové, preventisté rizikového chování, psychologové, ředitelé a zástupci ředitelů. Výběr respondentů byl zvolen tak, aby zahrnoval odborníky, kteří se ve své praxi mohou setkat s přítomností syndromu CAN a jeho prevencí. Výzkum byl zaměřen na muže i ženy, bez ohledu na jejich věk nebo délku profesní praxe na základní škole.

Metoda sběru dat

Metoda sběru dat byla realizována kvantitativní metodou prostřednictvím online dotazníku, který byl vytvořen na stránce Survio.¹¹⁰ Dotazník obsahoval 14 uzavřených otázek a jednu otevřenou otázku, která tvořila prvek kvalitativního výzkumu. Tato otevřená otázka umožnila respondentům vyjádřit názor, který by mohl směřovat k lepší identifikaci a řešení případů psychického týrání a šikany ve školním prostředí.

Hlavním cílem sběru dat bylo získat číselná data o povědomí vybraných zaměstnanců základních škol ohledně problematiky syndromu CAN, zejména jeho psychické formě, pod kterou spadá i šikana. Dále je dotazník zaměřen i na prevenci psychického týrání a šikany ve školním prostředí.

Respondenti byli cíleně osloveni, na základě jejich profesního působení na základních školách. Do výzkumu se zapojilo celkem 86 respondentů, přičemž cílem tohoto výzkumu bylo získat 100 vyplněných dotazníků. Tento získaný počet odpovědí je i tak dostatečný pro relevantní vyhodnocení dotazníků.

Etické aspekty výzkumu

Během výzkumu byly dodržovány všechny potřebné etické zásady. Respondenti byli informováni o tom, že dotazník je anonymní. To znamená, že odpovědi nejsou spojeny s jejich identitou. Dotazník byl rozesílán online (např. e-mail, sociální sítě) a respondenti se mohli rozhodnout, jestli se do výzkumu zapojí nebo ne. Účast na výzkumu byla tedy dobrovolná.

Veškeré získané odpovědi byly použity výhradně pro účely výzkumu k této bakalářské práci a výsledky nebyly sdíleny s žádnou třetí stranou. Otevřená otázka v dotazníku byla postavena tak, aby nevyžadovala odpovědi na žádné citlivé nebo osobní témata respondentů.

¹¹⁰ In: <https://www.survio.com/cs/>

10. Struktura výzkumného nástroje

Charakteristika dotazníku

Dotazník byl vytvořen pro účely tohoto výzkumu a zaměřuje se na syndrom CAN, zejména na jeho psychickou formu, pod kterou spadá i šikana. Je určen vybraným zaměstnancům základních škol v České republice, kteří se s touto problematikou mohou ve své profesi setkat.

Dotazník obsahuje 15 otázek – z toho 14 uzavřených a jednu otevřenou.

I přes to, že v online podobě nejsou otázky v dotazníku rozdělené do kategorií, tak je lze tematicky rozdělit do třech oblastí:

1. Základní informace – otázky 1-2
2. Znalosti a zkušenosti s psychickým týráním a šikanou – otázky 3-9
3. Postupy a vzdělávání v oblasti prevence – otázky 10-15

Otevřená otázka na závěr dává respondentům možnost vyjádřit svůj názor na to, co by podle nich mohlo pomoci k lepší identifikaci a řešení případů psychického týráním a šikany ve školním prostředí.

Struktura dotazníku byla zvolena tak, aby byla přehledná a přinesla srozumitelné informace, které bude dále možné vyhodnotit v rámci kvantitativního výzkumu doplněného o kvalitativní prvek.

Typologie otázek

Dotazník obsahoval 14 uzavřených otázek a 1 otevřenou otázku. Uzavřené otázky nabízely výběr několika odpovědí, přičemž u některých byla možnost označit více variant. Na konci dotazníku byla zařazena otevřená otázka, která poskytla respondentům prostor pro vlastní názor a doplnění informací mimo předem stanovené odpovědi.

11. Zpracování a analýza dat

Metody analýzy dat

Pro analýzu získaných dat z uzavřených otázek byla použita kvantitativní metoda výzkumu. Odpovědi byly zpracovány v sloupcových grafech, které zobrazují výsledky v procentech. Tento graf poskytuje přesný přehled o tom, jaké procento respondentů zvolilo jednotlivé možnosti odpovědí. Grafy k jednotlivým otázkám a jejich podrobný popis jsou součástí praktické části bakalářské práce.

Odpovědi na otevřenou otázku byly analyzovány kvalitativní metodou výzkumu. Jelikož se otevřená otázka skládá z několika různorodých odpovědí, tak byla pro lepší vyhodnocení rozdělena do několika tematických kategorií. Tato kategorizace pomůže k přesnější identifikaci klíčových názorů respondentů.

Kategorizace otevřené otázky

V dotazníkovém šetření byla zařazena jedna otevřená otázka, která měla za cíl získat podrobnější informace o názoru vybraných zaměstnanců základních škol v ČR na danou problematiku. Tato problematika se zaměřovala na prevenci a lepší identifikaci psychického týrání a šikany ve školním prostředí.

Odpovědi respondentů na otevřenou otázku byly různorodé, a z těchto důvodů byla zvolena kvalitativní metoda analýzy dat, konkrétně kategorizace, která umožňuje odpovědi shrnout a strukturovat do jednotlivých tematických kategorií.

Během zpracování výsledků, byly jednotlivé odpovědi rozděleny podle jejich obsahu do osmi tematických kategorií. Každá kategorie představuje opakující se vzorec nebo hlavní motiv, který se v odpovědích vyskytoval. Některé odpovědi bylo možné zařadit do jedné kategorie a jiné, které obsahovaly více motivů byly zařazeny do více tematických kategorií.

Tematická kategorizace odpovědí byla rozdělena následovně:

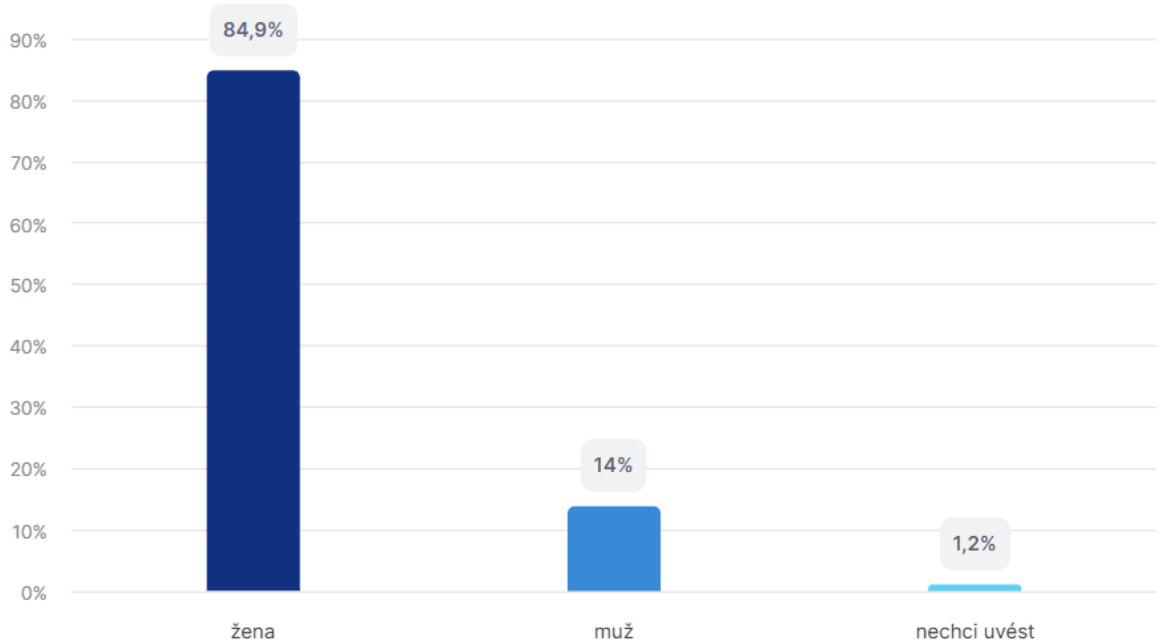
- Přítomnost a dostupnost odborníků na škole
- Důvěra, vztahy a klima ve škole
- Vzdělávání, osvěta a školení
- Komunikace
- Systémové změny, prevence a legislativa
- Technologie
- Organizace výuky a školního prostředí

- Ostatní

Výše uvedené rozdělení odpovědí do jednotlivých kategorií poskytuje základní rámec pro následnou interpretaci a analýzu odpovědí. V následující části bude provedeno vyhodnocení těchto kategorií s konkrétními příklady odpovědí respondentů.

12. Vizualizace dat a popis výsledků

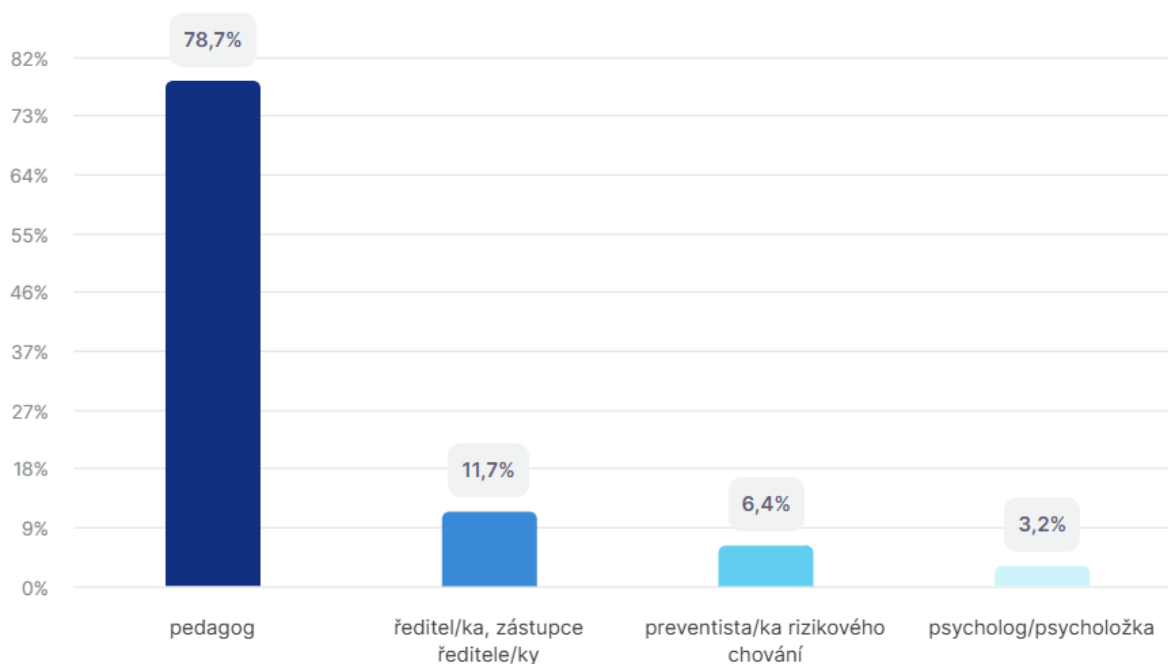
1. Vaše pohlaví:

Na tomto grafu můžeme vidět, že ženy tvořily většinu respondentů, a to přesně 84,9 % z celkového počtu odpovědí na tuto otázku. Muži se na odpovědích podíleli ve 14 % a 1,2 % respondentů zvolilo možnost „nechci uvést“.

Graf přehledně znázorňuje výraznou převahu žen mezi respondenty, což může být ovlivněno tím, že se dotazník zaměřoval na vybrané zaměstnance základních škol, kde převažují ženy.

2. Jaké povolání zde vykonáváte?

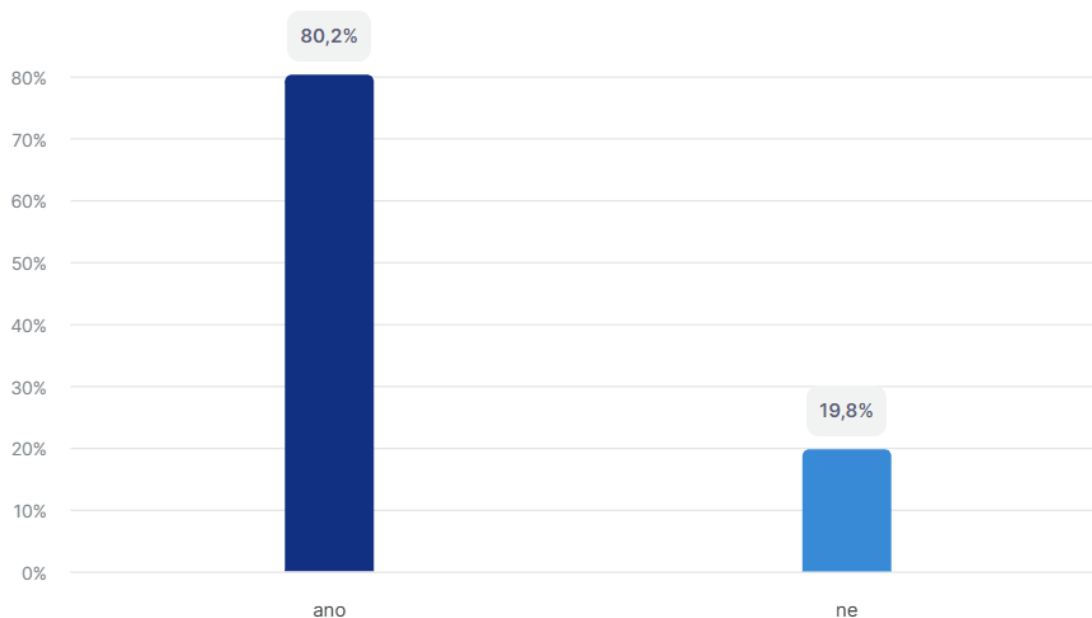

Tento graf se zaměřuje na profesní zařazení respondentů v rámci školního prostředí. Největší skupinu respondentů tvoří pedagogové, kteří představují 78,8 % ze všech dotázaných. Ředitelé/ředitelky a jejich zástupci tvoří celkem 11,7 % respondentů. Preventisté/ky rizikového chování se podíleli 6,4 % a psychologové/psycholožky tvořili 3,2 %.

Vzhledem k tomu, že respondenti mohli zaškrtnout více odpovědí, odráží graf skutečnost, že jedna osoba může ve škole zastávat více rolí současně.

Na grafu lze vidět, že nejvíce respondentů tvořili pedagogové, jelikož ve školním prostředí tvoří nejpočetnější skupinu. Naopak nejméně zastoupenou skupinu tvoří psychologové, nejspíše kvůli jejich nižšímu počtu na školách, z důvodu jejich zkráceného úvazku nebo úplné absence této profese na některých školách.

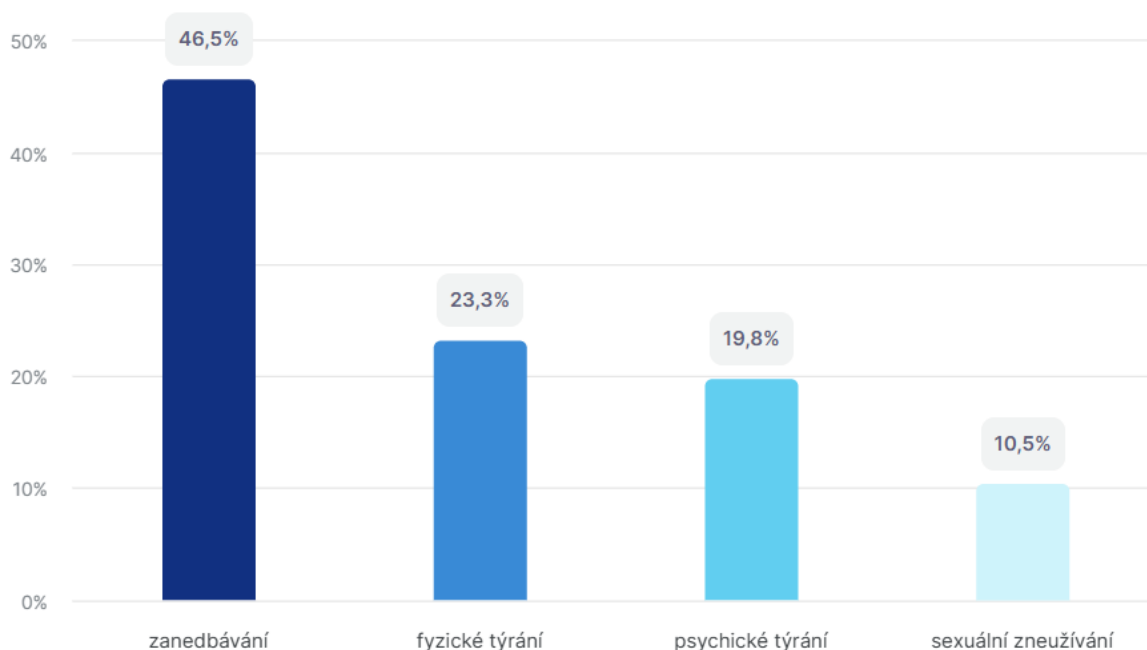
3. Setkal/a jste se někdy s pojmem syndrom CAN (Syndrom týraného a zneužívaného dítěte)?

Graf znázorňuje, že většina respondentů, tedy 80,2 % se s pojmem syndrom CAN setkali a 19,8 % respondentů uvedlo, že se s tímto pojmem dosud nesetkalo.

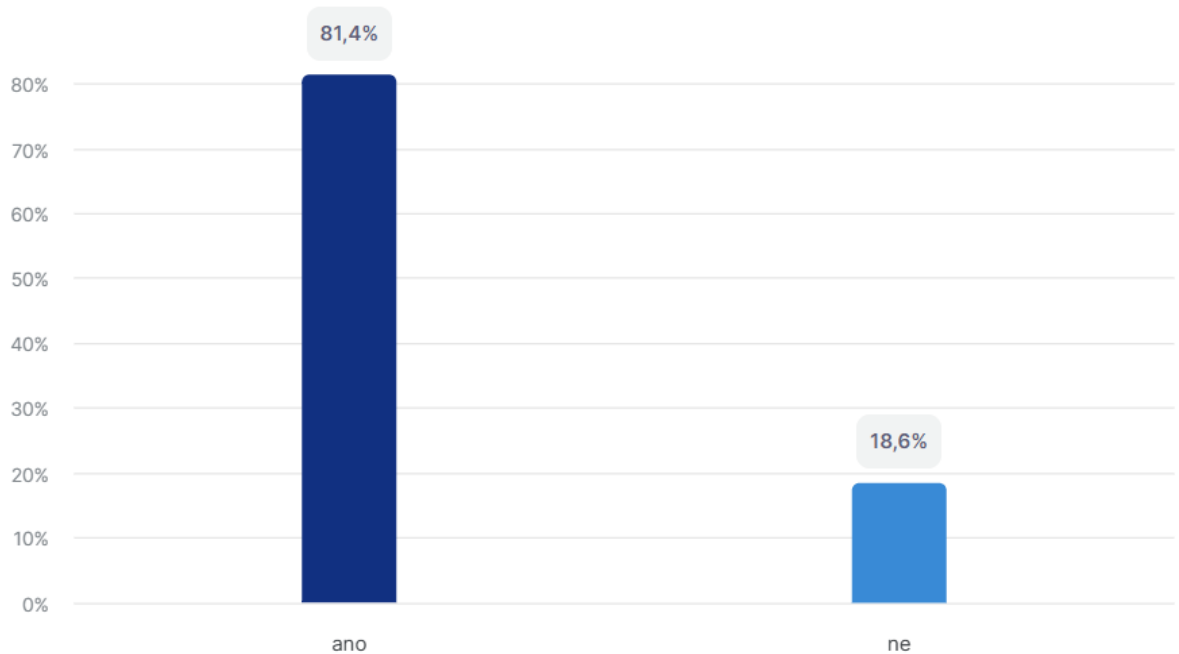
Výsledky grafu ukazují, že je stále prostor pro vzdělávání a zvyšování povědomí o této problematice, aby se snížil počet respondentů, kteří se s tímto pojmem ještě nesetkali.

4. O jaké formě CAN jste nejčastěji slyšel/a?

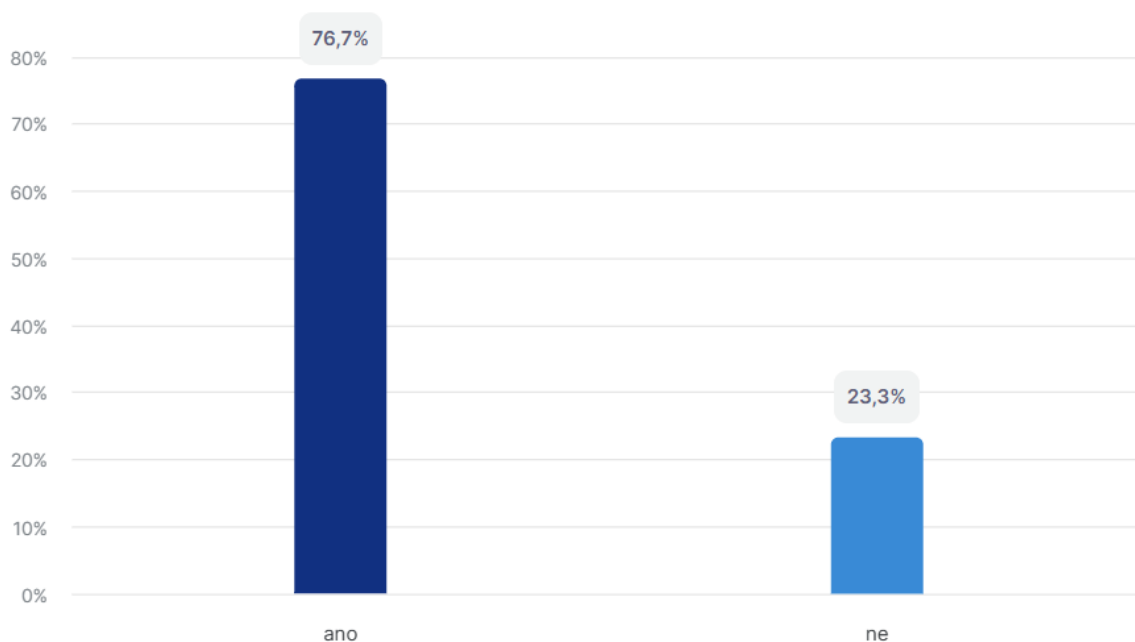
Na základě výsledků z grafu můžeme vidět, že respondenti nej častěji slyšeli o formě zanedbávání, které uvedlo 46,5 % dotazovaných. Dále odpovědělo 23,3 % respondentů, že slyšeli o fyzickém týrání. Tyto dvě formy jsou nejspíše vnímány jako nejlépe odhalitelné. Naopak 19,8 % respondentů odpovědělo, že slyšeli o psychickém týrání a 10,5 % o sexuálním zneužívání. Což může být způsobeno nižší mírou povědomí nebo obtížnější rozpoznatelností těchto dvou forem v běžné školní praxi.

5. Víte, že syndrom CAN obsahuje psychické týrání, pod které spadá i šikana?

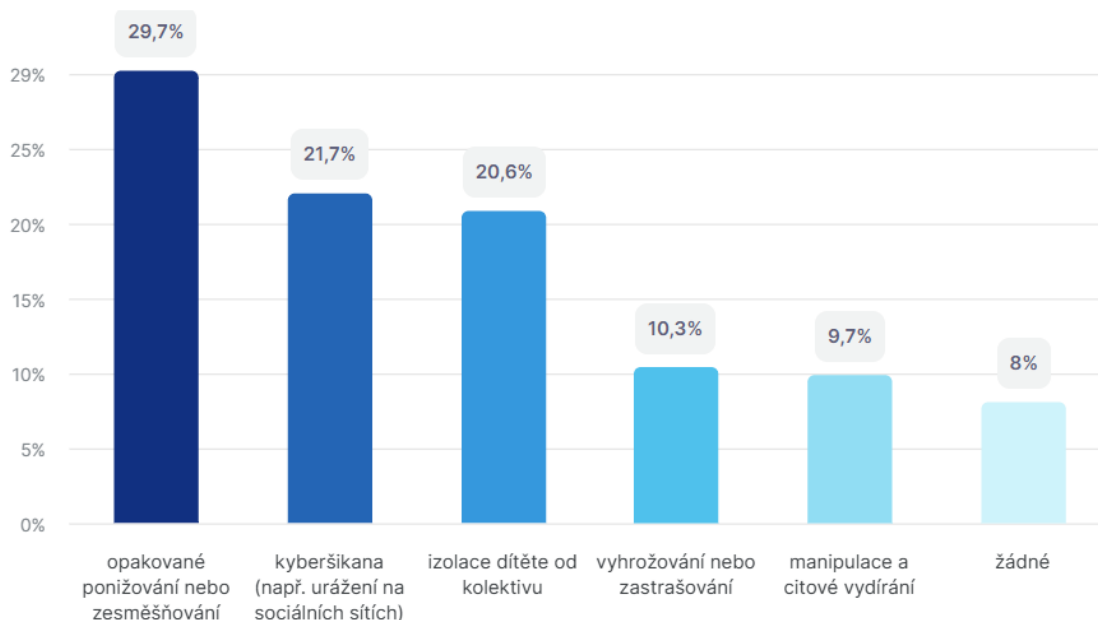
Na grafu je znázorněno, že většina respondentů, přesně 81,4 % si je vědoma, že syndrom CAN zahrnuje i psychické týrání, pod které spadá i šikana. Naopak 18,6 % respondentů nezná tuto skutečnost, což poukazuje na prostor pro další vzdělávání.

6. Setkal/a jste se ve své praxi s dítětem, které bylo obětí psychického týrání nebo šikany?

Z grafu vyplývá, že s případy, kdy bylo dítě obětí psychického týrání nebo šikany se ve své praxi setkalo 76,7 % respondentů. To naznačuje, že se tento problém vyskytuje ve školním prostředí poměrně často. Naopak pouze 23,3 % respondentů se s touto problematikou ve své praxi nesetkalo.

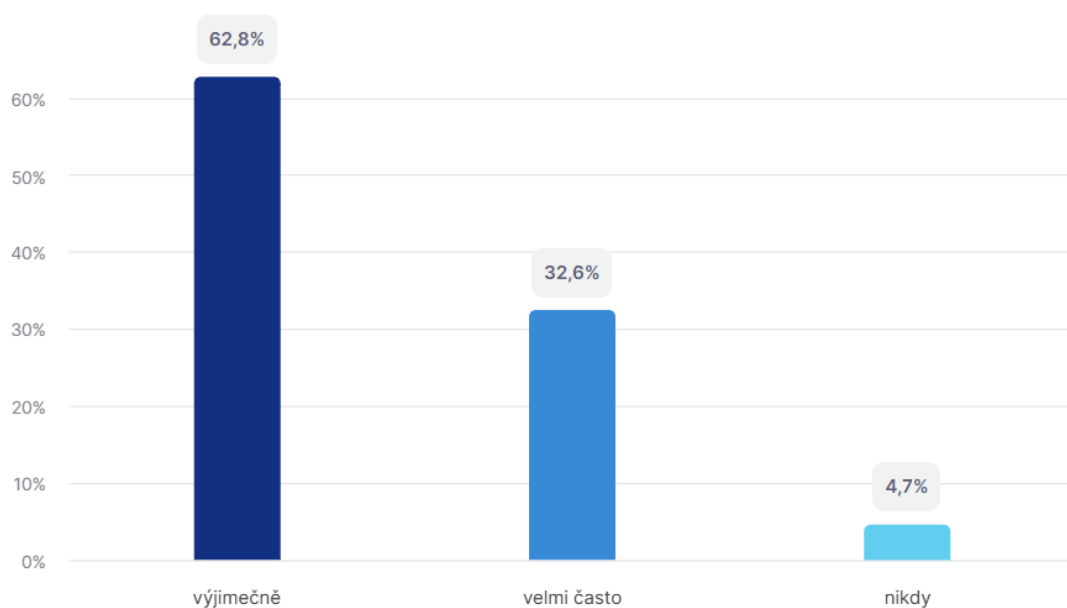
7. Jaké formy psychického týrání nebo šikany jste ve své praxi zaznamenal/a?

Graf znázorňuje, s jakými formami psychického týrání nebo šikany se respondenti ve své praxi setkali. Respondenti mohli zvolit až tři odpovědi, jelikož se může stát, že ve své praxi zaznamenali více forem najednou.

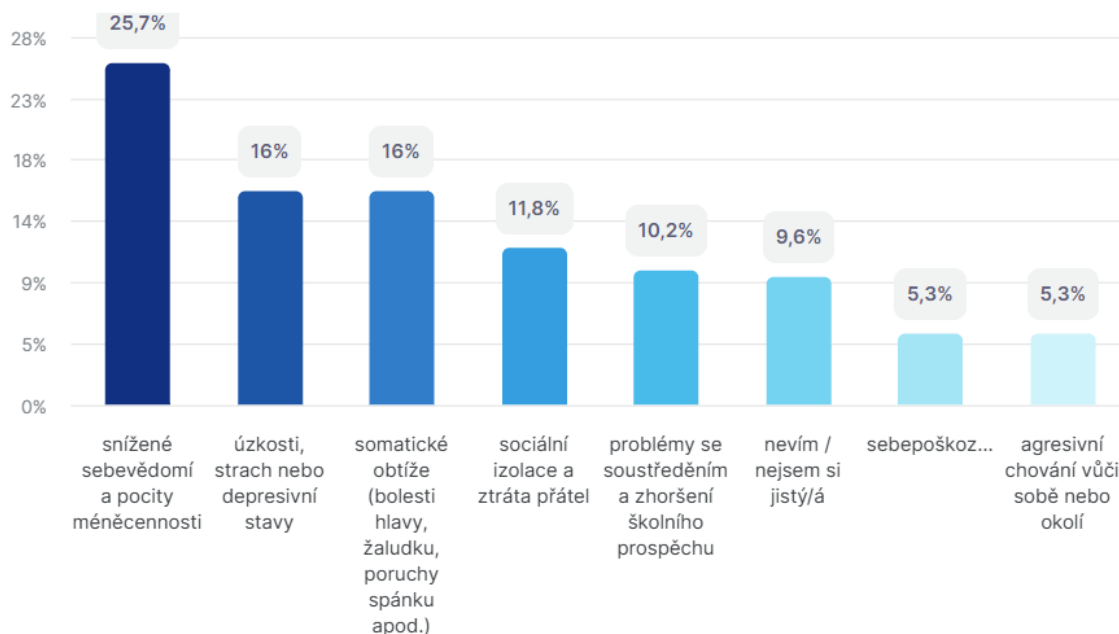
Na grafu můžeme vidět, že nejčastěji byla zaznamenána forma opakovaného ponižování nebo zesměšňování 29,7 %. Potom následovala kyberšikana (např. urážení na sociálních sítích), kterou označilo 21,7 % respondentů. Dále se v grafu objevovala izolace dítěte od kolektivu 20,6 %, vyhrožování nebo zastrašování 10,3 % a manipulace a citové vydírání 9,7 %. Zajímavostí na tomto grafu je, že 8 % respondentů uvedlo, že se s žádnou formou psychického týrání nebo šikany ve své praxi nesetkali.

8. Jak často se podle vás vyskytuje psychické týrání a šikana mezi dětmi na vaší škole?

Graf ukazuje, jak často se podle respondentů vyskytuje psychické týrání a šikana mezi dětmi na jejich škole. Nejvíce respondentů 62,8 % uvedlo, že se s touto problematikou podle nich objevuje v jejich škole výjimečně. Poměrně vysoké procento 32,6 % odpovědělo, že se s touto problematikou setkávají často, což může znamenat, že prevence na dané škole není nejspíše dostatečná. Pouze 4,7 % respondentů označilo, že se s psychickým týráním a šikanou na své škole nikdy nesešli.

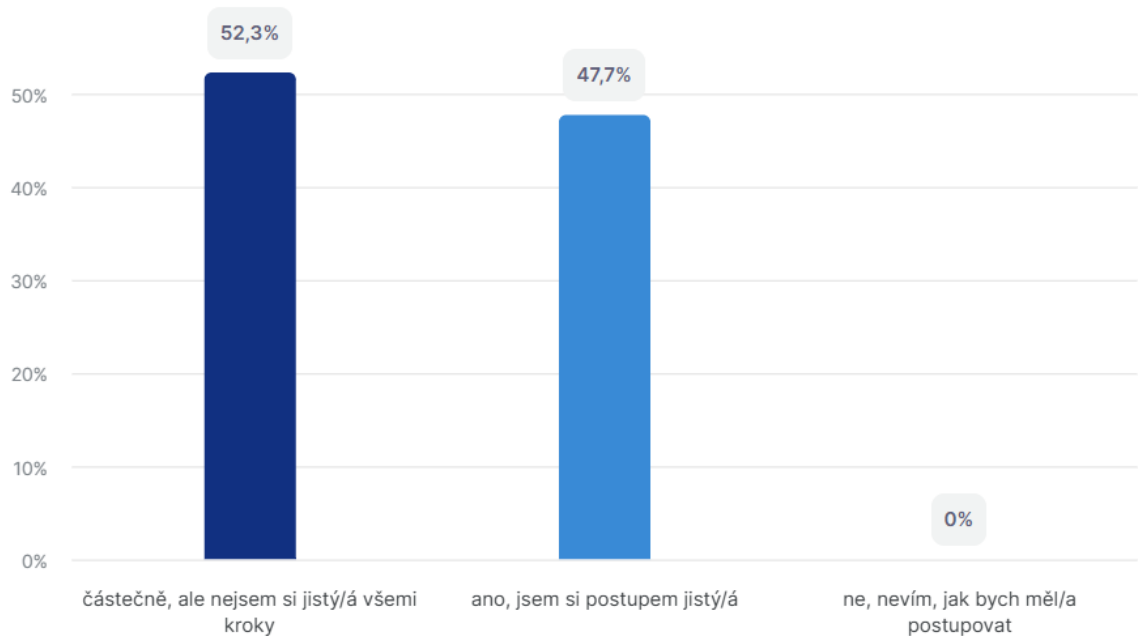
9. Jaký dopad mělo psychické týrání nebo šikana na dítě, se kterým jste se setkal/a?

Tento graf ukazuje dopady psychického týrání nebo šikany na dítě, se kterými se respondenti ve své praxi setkali. Respondenti mohli zvolit až tři odpovědi, jelikož se u dítěte mohlo objevit více následků najednou.

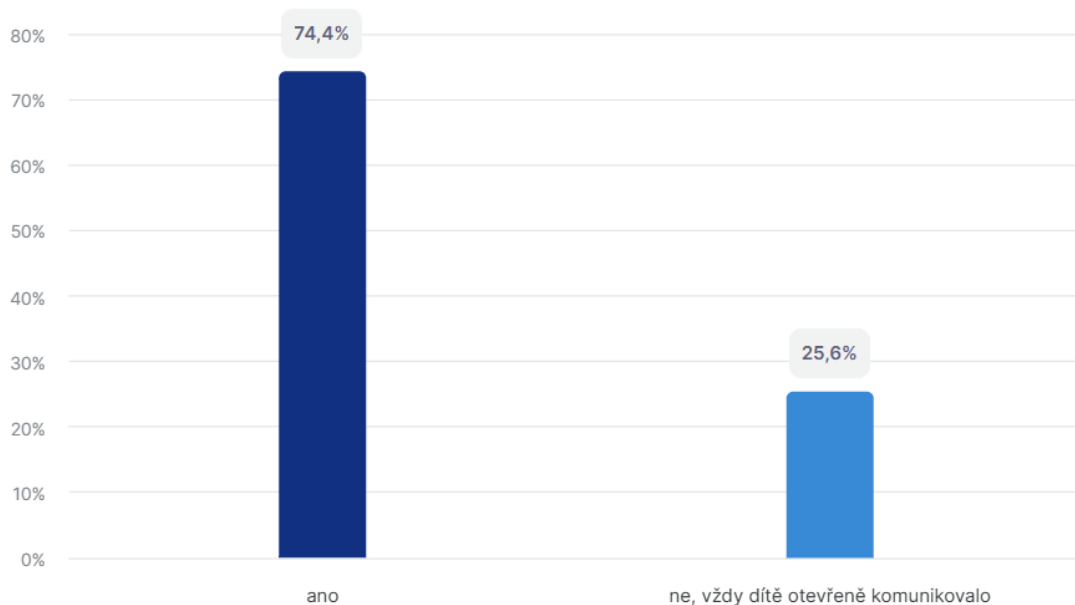
Nejčastěji byl uváděn dopad v podobě sníženého sebevědomí a pocitů méněcennosti 25,7 %. Dále respondenti často zaznamenali následky ve formě úzkostí, strachu nebo depresivních stavů 16 % a somatických obtíží (např. bolesti hlavy, žaludku nebo poruchy spánku) 16 %. Problémy se soustředěním a zhoršení školního prospěchu uvedlo 10,2 % respondentů. 9,6 % respondentů označilo, že si nejsou jistí nebo neví, jaký dopad mělo psychické týrání nebo šikana na dítě. Sebepoškozování nebo myšlenky na sebevraždu zaznamenalo 5,3 % respondentů, stejně jako agresivní chování vůči sobě nebo okolí 5,3 %.

10. Víte, jak postupovat, pokud máte podezření, že je dítě obětí psychického týrání nebo šikany?

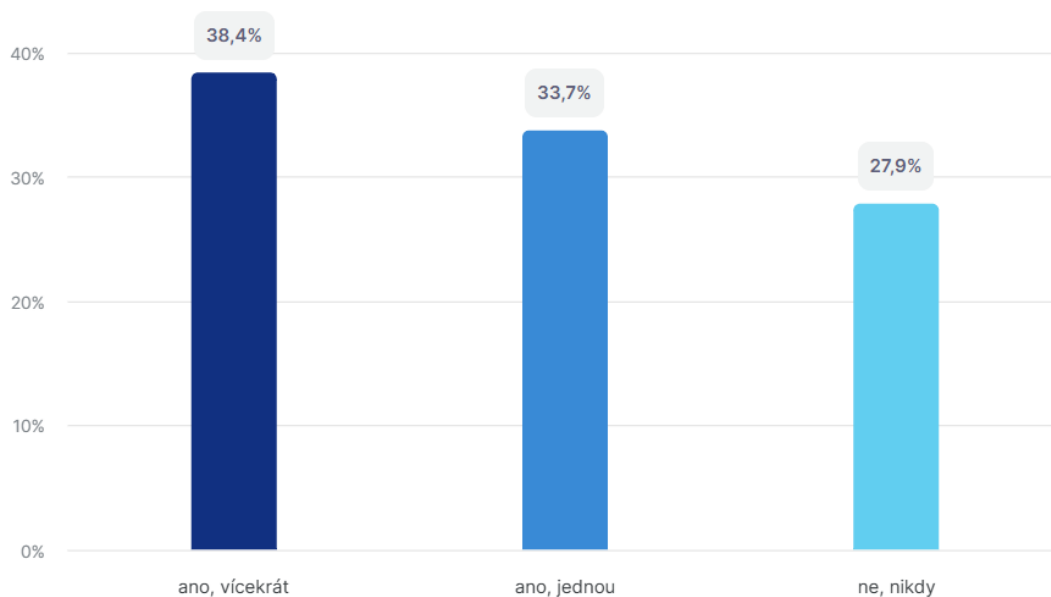
Graf znázorňuje míru informovanosti respondentů o postupu při podezření psychického týrání nebo šikany u dítěte. Nejvíce respondentů odpovědělo „částečně, ale nejsem si jistý/á všemi kroky“, přesně jich opovědělo 52,3 %. Plnou jistotu v postupu označilo 47,7 % dotázaných. Odpověď „ne, nevím, jak bych měl/a postupovat“ nezvolil žádný respondent, což vede k pozitivnímu výsledku tohoto grafu.

11. Setkal/a jste se s případem, kdy dítě nechtělo o svém psychickém týrání nebo šikaně mluvit?

Graf ukazuje, že 74,4 % respondentů se ve své praxi setkalo s případem, kdy dítě nechtělo o svém psychickém týrání nebo šikaně mluvit. Pouze 25,6 % uvedlo, že dítě vždy otevřeně komunikovalo. Z grafu tedy vyplývá, že většina dětí o této závažné problematice nechce mluvit a spíše mlčí.

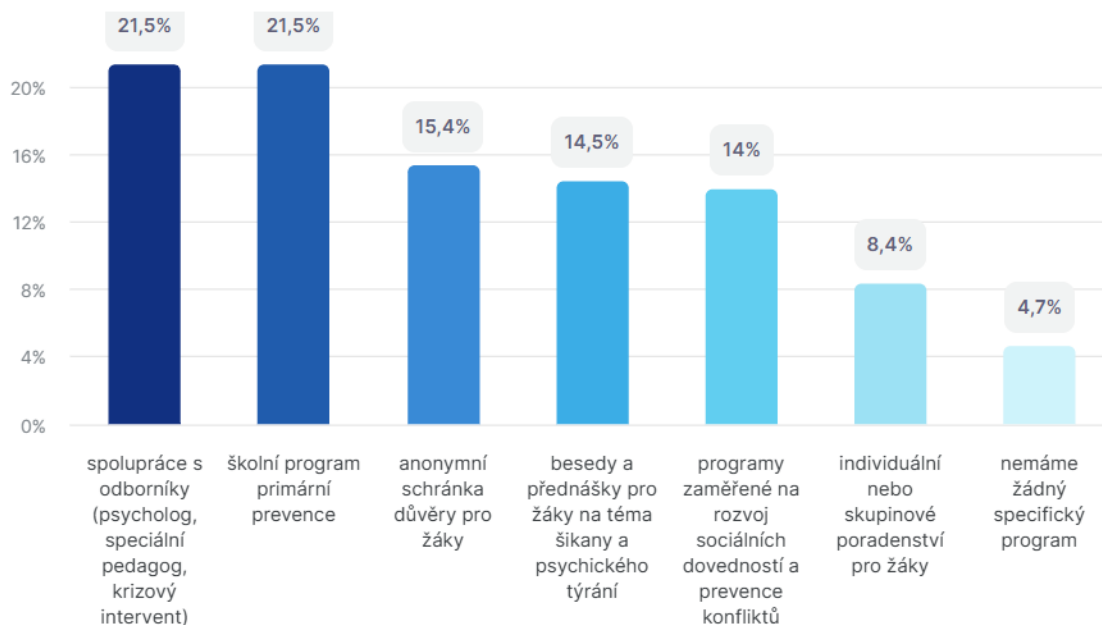
12. Zúčastnil/a jste se někdy školení nebo semináře o prevenci psychického týrání a šikany?

Graf znázorňuje účast respondentů na školeních nebo seminářích zaměřených na prevenci psychického týrání a šikany. 38,4 % respondentů odpovědělo, že se opakovaně těchto vzdělávacích aktivit zúčastnilo. Dále 33,7 % uvedlo, že školení absolvovalo jen jednou a 27,9 % nikdy žádné školení na toto téma neabsolvovali.

Výsledky grafu naznačují, že většina respondentů prošla určitou formou vzdělávání v této problematice, ale 27,9 % respondentů neprošlo nikdy žádným školením, což může být podnětem k uskutečnění více vzdělávacích akcí v této problematice.

13. Jaké preventivní programy proti šikaně a psychickému týrání vaše škola nabízí?

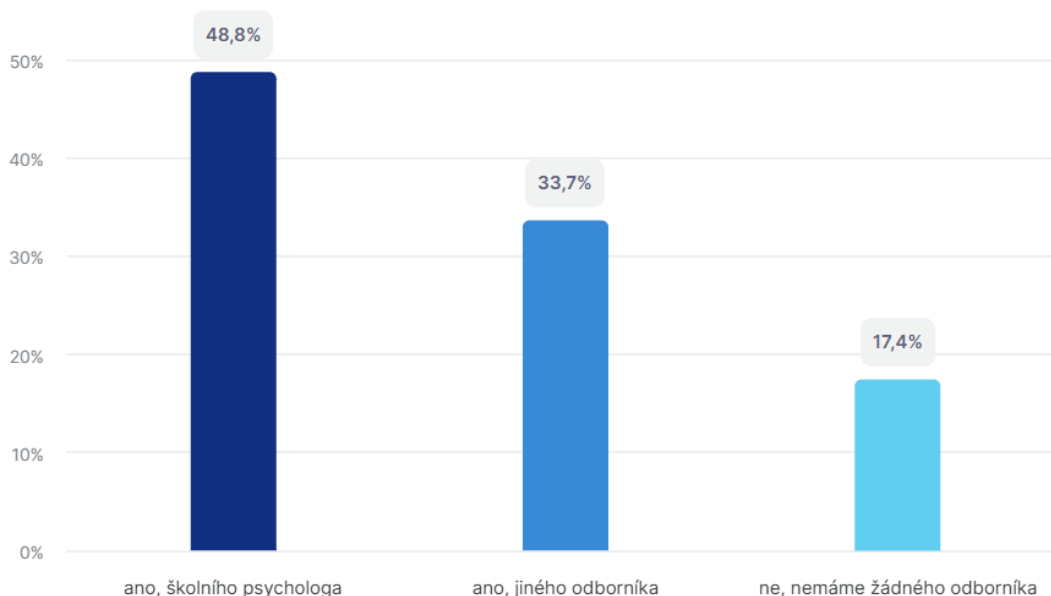

Na grafu můžeme vidět jako preventivní programy proti šikaně a psychickému týrání nabízejí školy respondentů. Na tuto otázku mohli respondenti zvolit až tři odpovědi, jelikož školy mohou poskytovat více preventivních programů najednou.

Nejčastěji respondenti zmiňovali „spolupráce s odborníky (psycholog, speciální pedagog, krizový intervent)“ a „školní program primární prevence“, obě tyto odpovědi zvolilo 21,5 %. Dále zvolilo 15,4 % anonymní schránku důvěry pro žáky, besedy a přednášky pro žáky na téma šikany a psychického týrání 14,5 %, programy zaměřené na rozvoj sociálních dovedností a prevence konfliktů 14 % a individuální nebo skupinové poradenství pro žáky 8,4 %. Nejméně respondentů zvolilo, že nemají žádný specifický program 4,7 %.

Z grafu vyplývá, že většina škol využívá určité formy preventivních programů proti psychickému týrání nebo šikaně.

14. Má vaše škola školního psychologa nebo jiného odborníka, na kterého se mohou děti obrátit v případě psychického týrání nebo šikany?

Graf ukazuje, jestli mají školy k dispozici nějakého odborníka, na kterého se mohou děti obrátit. Z grafu vyplývá, že 48,8 % odpovědělo, že na jejich škole mají školního psychologa a 33,7 % respondentů odpovědělo, že je na jejich škole jiný odborník. Zbývajících 17,4 % odpovědělo, že nemají ve škole žádného odborníka.

Výsledky naznačují, že většina škol má alespoň nějakého odborníka na své škole, ale přes to zůstává část škol bez přímé pomoci, což může komplikovat účinné řešení případů přítomnosti psychického týrání nebo šikany.

15. Co si myslíte, že by pomohlo k lepší identifikaci a řešení případů psychického týrání a šikany ve školním prostředí?

Poslední otázka v dotazníku je otevřená, jelikož umožňuje respondentům vyjádřit svůj názor a doporučení na zlepšení situace týkající se psychického týrání a šikany ve školním prostředí. Odpovědi na tuto otázku byly kategorizovány do několika tematických oblastí, které reflektují klíčové oblasti respondentů.

Následující kategorizace a příklady odpovědí ukazují hlavní témata a doporučení, které respondenti uvedli.

- 4. Přítomnost a dostupnost odborníků na škole** – V této kategorii byly zařazeny odpovědi, které poukazovaly na nutnost přítomnosti odborníků ve školním prostředí.
- „*Lepší financování odborníků na školách, na každé škole by měl být kvalitní speciální pedagog a psycholog.*“
 - „*Určitě by prospělo, kdyby měla škola psychologa a ve spolupráci s ním by se mělo třídy sociometricky testovat*“
 - „*Preventivní programy, školní psycholog by měl častěji chodit do tříd a pracovat s kolektivem i jednotlivci*“
- 5. Důvěra, vztahy a klima ve škole** – Tato kategorie se se zaměřuje na celkové zlepšení školního prostředí.
- „*Budování dobrých vztahů mezi dětmi ve třídě i ve škole, podchycení případných projevů a jejich řešení v začátku.*“
 - „*Lepší vztahy mezi učitelem a žákem. Je potřeba, aby děti učitelům více důvěřovaly a nebály se svěřit.*“
 - „*Mít více otevřené oči, sledovat náznaky nebo jen drobné změny v chování dítěte. Následně řešit a podat pomocnou ruku.*“
- 6. Vzdělávání, osvěta a školení** – Zde byly zařazeny odpovědi týkající se vzdělávání pedagogů a dětí v dané problematice.
- „*Větší proškolení celého pedagogického sboru, především s nácvikem modelových situací.*“
 - „*Rodičovské semináře-jak rozpoznat varovné signály. Anonymní schránka důvěry online. Anti-bullyingová politika školy.*“
 - „*Více osvěty mezi rodiči. Pedagogové si ví rady, jak pomoci, ale rodiče si problém svého dítěte nechtějí připustit.*“
- 7. Komunikace** – V této kategorii jsou zahrnuty odpovědi týkající se zlepšení komunikace ve školním prostředí.
- „*Lepší spolupráce rodina a škola, lepší osvěta o tom, co je opravdu šikana a přítomnost psychologa ve škole.*“
 - „*Otevřená komunikace se žáky, přednášky na tato témata pro žáky i rodiče.*“
 - „*Věnovat třídnímu kolektivu více času, o problémech si povídat otevřeně, snažit se zapojit žáky do diskuze, bezpečí.*“

8. Systémové změny, prevence a legislativa – Odpovědi v této kategorii se zaměřují na potřebu širší změny v oblasti školního systému, legislativy a prevence.

- „Více třídnických hodin, preventivní programy.“
- „Pružná legislativa – zvýšit pravomoc školy při identifikaci a řešení případů“
- „Větší důslednost pedagogů vůči této problematice. Efektivnější řešení situace, zhoršené známky z chování a školní tresty.“

9. Technologie – Tato kategorie obsahuje odpovědi, které se zaměřují na moderní technologie, jako např. sociální sítě, umělá inteligence.

- „AI analyzující hromadně všechna výchovná opatření, změny prospěchu atd. Dále vyhodnocující rizikovost a přítomnosti šikany.“
- „Důsledná kontrola dětí rodiči, zejména co se týká skupin na sociálních sítích. Počátky zesměšňování začínají právě tam.“

10. Organizace výuky a školního prostředí – Odpovědi spadající do této kategorie se týkaly především změn ve výuce.

- „Menší kolektiv, rodinné prostředí, větší možnosti pro pedagogy poznat blíže děti v mimoškolním prostředí.“
- „Mít více času a možností poznávat děti jinak než ve výuce.“
- „Ubrat administrativu učitelům, aby měli více času na žáky.“

11. Ostatní – V této kategorii se vyskytují odpovědi, které nelze kategorizovat do žádné z výše uvedených kategorií.

- „Nevím“
- „Nic si nemyslím“
- „V naší škole vše funguje“

Všechny kategorizované odpovědi respondentů jsou uvedeny ve zdrojích. Opakující se odpovědi, jako např. „nevím“ byly rozepsány pouze jednou. Vybrané odpovědi respondentů v této analýze ukazují různé aspekty, které respondenti vnímají jako důležité pro zlepšení identifikace a řešení psychického týrání ve školním prostředí.

13. Závěr

Vyhodnocení základních výzkumných otázek

V této kapitole jsou shrnuty klíčové poznatky, které vyplynuly z kvantitativního dotazníkového šetření, který byl realizován mezi vybranými zaměstnanci základních škol v ČR. Cílem bylo odpovědět na tři hlavní výzkumné otázky, které se týkaly informovanosti o syndromu CAN, realizace preventivních programů a orientace v postupu při podezření na psychické týrání nebo šikanu.

Níže jsou uvedeny jednotlivé cíle spolu s konkrétními výsledky, které byly získány.

1. Zjistit, zda mají vybraní zaměstnanci základních škol povědomí o existenci syndromu CAN a zejména o jeho formě – psychické týrání, pod které spadá i šikana.

Tento stanovený cíl byl ověřován na základě dvou otázek v dotazníku.

Otázka č. 3: „*Setkal/a jste se někdy s pojmem syndrom CAN (Syndrom týraného a zneužívaného dítěte)?*“

Z odpovědí vyplývá, že 80,2 % respondentů uvedlo, že se s tímto pojmem setkali, zatímco 19,8 % respondentů odpovědělo, že se s tímto pojmem nesetkali.

Otázka č. 5: „*Víte, že syndrom CAN obsahuje psychické týrání, pod které spadá i šikana?*“

Zde odpovědělo 81,4 % respondentů, že si tuto souvislost uvědomují a 18,6 % uvedlo, že o této skutečnosti nevědí.

Výsledky ukazují, že většina respondentů si je vědoma existence syndromu CAN, a to i jeho formy – psychického týrání, pod které spadá i šikana.

2. Prozkoumat, jaké preventivní programy proti šikaně a psychickému týrání nejčastěji základní školy nabízejí.

Tento cíl byl ověřen na základě jedné otázky z dotazníku.

Otázka č. 13: „*Jaké preventivní programy proti šikaně a psychickému týrání vaše škola nabízí?*“

Respondenti měli možnost zvolit až tři odpovědi a nejčastěji zmiňovali:

- Spolupráce s odborníky (psycholog, speciální pedagog, krizový intervent) – 21,5 %

- Školní program primární prevence – 21,5 %
- Anonymní schránka důvěry pro žáky – 15,4 %
- Besedy a přednášky pro žáky na téma šikany a psychického týrání – 14,5 %
- Programy zaměřené na rozvoj sociálních dovedností a prevence konfliktů – 14 %
- Individuální nebo skupinové poradenství pro žáky – 8,4 %

Z výsledků můžeme vidět, že nejčastěji základní školy používají preventivní programy proti šikaně a psychickému týrání formou spolupráce s odborníky nebo začleněním programů primární prevence.

3. Zjistit, jestli vybraní pracovníci základních škol ví, jak postupovat při zjištění přítomnosti syndromu CAN.

Tento cíl byl ověřen na základě jedné otázky z dotazníkového šetření.

Otázka č. 10: „*Víte, jak postupovat, pokud máte podezření, že je dítě obětí psychického týrání nebo šikany?*“

Z opovědí na tuto otázku vyplývá, že 47,7 % respondentů uvedlo, že si jsou jistí, jak v takové situaci postupovat. Více než polovina 52,3 % respondentů opovědělo, že si nejsou jisti všemi kroky, ale určité povědomí mají a žádný respondent neuvedl, že by si nebyl jistý žádnými kroky při zjištění přítomnosti syndromu CAN.

Výsledek ukazuje, že vybraní zaměstnanci základních škol mají určité povědomí o správném postupu při zjištění přítomnosti syndromu CAN. Zároveň je z výsledků patrné, že mnoho respondentů si není plně vědomo všech kroků, které by v takové situaci měli podniknout, což může vést k nejistotě při řešení této problematiky. Z tohoto důvodu je vhodné, aby se pracovníci základních škol dále vzdělávali a upevňovali si vědomosti v této problematice.

Návrh opatření pro základní školy

Následující návrhy opatření pro základní školy vyplývají z dotazníkového šetření a analýzy odpovědí na otevřenou otázku. Cílem je navrhnout konkrétní opatření, která by mohla přispět k lepšímu pochopení a zvládnutí problematiky psychického týrání a šikany na základních školách.

Návrhy vycházejí nejen z odborných poznatků, ale především z praktických zkušeností respondentů.

Vzhledem k tomu, že se v dotazníkovém šetření ukázalo, že většina respondentů má určité povědomí o syndromu CAN, tak stále přetrvává nejistota ohledně konkrétních kroků v praxi, při zjištění přítomnosti syndromu CAN. Z těchto důvodů je důležité se zaměřit nejen na prevenci a osvětu, ale také na systémovou podporu v rámci školy. Ta by měla zahrnovat jasné nastavené kroky při řešení této problematiky a dále by měla poskytnout dostupnost kvalifikovaných odborníků, kterými mohou být školní psychologové, preventisti rizikového chování nebo speciální pedagogové.

Návrhy opatření pro základní školy jsou strukturovány podle kategorií, které vzešly z analýzy otevřené otázky:

- Přítomnost a dostupnost odborníků na škole

Zvýšená dostupnost kvalifikovaných pracovníků, mezi které patří např. školní psychologové nebo preventisti rizikového chování. Tito odborníci by měli být běžnou součástí školního prostředí a měli by mít možnost dlouhodobě spolupracovat s žáky i učiteli. Jejich přítomnost umožňuje posílení podpory žáků, včasnou intervenci a lepší prevenci v případech podezření na syndrom CAN.

- Důvěra, vztahy a klima ve škole

Je důležité vybudovat bezpečné školní prostředí, ve kterém se žáci cítí respektováni a nemají obavy svobodně vyjádřit svůj názor nebo své obavy. Podpůrné aktivity nebo třídnické hodiny zaměřené na mezilidské vztahy mohou přispět k posílení pozitivního klimatu a důvěře mezi žáky a pedagogy.

- Vzdělávání, osvěta a školení

Na základě zjištěné nejistoty ohledně všech postupů při podezření na psychické týrání nebo šikanu, lze doporučit pravidelná školení zaměřená na rozpoznání příznaků syndromu CAN. Vhodné by bylo dále zařadit tematické besedy, přednášky a preventivní programy i pro samotné žáky. To může vést ke zvyšování informovanosti a odolnosti vůči rizikovému chování mezi žáky.

- Komunikace

Posílení komunikace mezi pedagogy, žáky a rodiči může být klíčovým prvkem k efektivní prevenci. Je vhodné, aby se na školách vytvořily bezpečné komunikační cesty, díky kterým mohou žáci sdílet své obavy nebo oznámit podezření na nevhodné zacházení. Taková opatření by měla být v podobě anonymních schránek důvěry nebo

individuálních setkání s preventistou rizikového chování či jiného kvalifikovaného odborníka. Důraz by měl být kladen i na podporu otevřené a respektující komunikace o citlivých tématech, která přispívá k vytváření bezpečného prostředí pro žáky.

- Systémové změny, prevence a legislativa

Každá škola by měla mít vypracované konkrétní preventivní strategie, krizové plány a interní postupy, které řeší situace související s psychickým týráním a šikanou. Tyto dokumenty by měly být srozumitelné, snadno dostupné a všichni zaměstnanci by s nimi měli být seznámeni. Jasná struktura postupů přispívá ke zvýšení připravenosti a zajištění včasné pomoci dětem.

- Technologie

Vzhledem k rostoucímu digitálnímu životu mezi dětmi je vhodné věnovat pozornost i této oblasti. Zařazení témat spojených se sociálními sítěmi, kyberšikanou a bezpečným chováním na internetu do výuky může vést ke zvýšení digitální gramotnosti žáků a zároveň podpořit prevenci rizikového online chování.

- Organizace výuky a školního prostředí

Z odpovědí respondentů vyplynula potřeba úpravy organizace výuky a celkového školního prostředí. Zmiňovali, že menší počet žáků ve třídách a rodinné prostředí by mohlo pedagogům umožnit lépe poznat žáky i mimo výuku a věnovat se jim individuálně. Respondenti také upozorňovali na snížení administrativní zátěže pedagogů, jelikož jim brání věnovat více času žákům. Omezení administrativy by mohlo přispět k efektivnější práci s kolektivem a včasnému rozpoznání rizikového chování.

Navržená opatření mají za cíl zlepšit porozumění a zvládnání problematiky syndromu CAN v prostředí základních škol. Tato opatření se zaměřují na posílení prevence, zvýšení kompetencí pedagogů a podporu bezpečného školního prostředí, ve kterém se děti mohou svěřit a obdržet potřebnou pomoc. Klíčovými prvky k účinné intervenci zůstávají znalosti správného postupu při podezření na syndrom CAN a přítomnost kvalifikovaných pracovníků na základních školách.

Seznam literatury

- BECHYŇOVÁ, DIS., Věra, PhDr. Věduna BUBLEOVÁ a Mgr. Zora DUŠKOVÁ A KOL. Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém. Praha: IREAS, 2007. ISBN 978-80-86684-47-5.
- DĚDKOVÁ, Lenka, Hana MACHÁČKOVÁ, Anna ŠEVČÍKOVÁ a David ŠMAHEL, ČERNÁ, Alena, ed. Kyberšikana, Průvodce novým fenoménem. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4577-0.
- DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-192-5.
- HANUŠOVÁ, Jaroslava. Násilí na dětech – syndrom CAN. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. ISBN 80-86991-78-4.
- HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum – Základní teorie, metody a aplikace. Páté, přepracované vydání. Praha: Portál, 2023. ISBN 978-80-262-1968-2.
- HOLLÁ, Katarína. Kyberšikana. Slovensko: Iris, 2013. ISBN 978-80-8153-011-1.
- CHAMBERS, James, ed. Child abuse and neglect sourcebook. Šesté vydání. New York, NY: Omnigraphics, otisk Infobase, 2023, 1 online zdroj (622 stran). ISBN 9780780820159.
- JANOŠOVÁ, Pavlína, L. KOLLEROVÁ, K. ZÁBRODSKÁ, J. KRESSA a M. DĚDOVÁ. Psychologie školní šikany. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-2992-3.
- LANGMEIER CSC., prof. PhDr. Josef a PhDr. Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.
- MATĚJČEK, Zdeněk a Marie POKORNÁ. Radosti a strasti. Jinočany: H+H, 1998. ISBN 80-86022-21-8.
- MATOUŠEK, Oldřich a Jana KOLÁČKOVÁ, KODYMOVÁ, Pavla, ed. Sociální práce v praxi. 2. vydání. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.
- MYDLÍKOVÁ, Eva, Jaroslav SLANÝ a Mariana KOVÁČOVÁ. Diagnostika syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Praha: Portál, 2021. ISBN 978-80-262-1834-0.
- MUFSONOVÁ, Susan a Rachel KRANZOVÁ. O týrání a zneužívání. Praha: Lidové noviny, 1996. ISBN 80-7106-194-8.
- PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4317-2.
- PTÁČEK, Radek a Hana KUŽELOVÁ. Vývojová psychologie pro sociální práci. Praha: MPSV. ISBN 978-80-7421-060-0.
- SCHELLONG, Julia, Franziska EPPLE a Kerstin WEIDNER. Psychotraumatologie. Praha: Triton, 2021. ISBN 978-80-7553-950-2.
- TIMULÁK, Ladislav. Základy vedení psychoterapeutického rozhovoru. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-106-9.

Internetové zdroje

- Fyzické a psychické týrání. *Dětské krizové centrum* [online]. Aktuality [cit. 2024-11-17]. Dostupné z: <https://www.ditekrize.cz/2021/09/fyzicke-a-psychicke-tyrani/>
- Jak ti můžeme pomoci? *Dětské krizové centrum* [online]. [cit. 2025-03-24]. Dostupné z: <https://www.ditekrize.cz/dalsi-sluzby-linka-duvery-dkc/>
- Kontroverzní náboženské hnutí našlo útočiště v Česku. *Investigace.cz* [online]. 2023, 7. 2. 2023 [cit. 2025-03-13]. Dostupné z: <https://www.investigace.cz/kontroverzni-nabozenske-hnuti-naslo-utociste-v-cesku/>
- Milující rodiče, nebo tyraní, kteří bijí své děti? Dvanáct kmenů je kontroverzním společenstvím.... *Médium.cz* [online]. 2024, 18. 7. 2024 [cit. 2025-03-13]. Dostupné z: <https://medium.seznam.cz/clanek/tomi-forik-milujici-rodice-nebo-tyrani-kteri-biji-sve-deti-dvanact-kmenu-je-kontroverznim-spolecenstvim-74776>
- Münchhausenův syndrom v zastoupení. *Šance dětem* [online]. 2018, 11. 07. 2018, 18. 02. 2025 [cit. 2025-02-18]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/munchhausenuv-syndrom-v-zastoupeni-kdyz-rodic-dela-ze-zdraveho-ditete-nemocne>
- NOVÁKOVÁ, Mgr. Milena. Školní období, puberta a dospívání. *Šance dětem* [online]. 2014, 2.5.2014, 20.2.2025 [cit. 2025-03-02]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/skolni-obdobi-zmeny-v-obdobi-puberty-dospivani>
- Po českých stopách kontroverzního hnutí Dům Otce. *Investigace.cz* [online]. 2023, 8. 2. 2023 [cit. 2025-03-13]. Dostupné z: <https://www.investigace.cz/ceska-stopa-kontroverzniho-hnuti/>
- Sekundární viktimizace. *Šance dětem* [online]. 2011-2025 [cit. 2025-02-16]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/slovník/sekundarni-viktimizace>
- Sexuální zneužívání. *Linka bezpečí* [online]. 1994-2025, 2025 [cit. 2025-02-23]. Dostupné z: <https://www.linkabezpeci.cz/-/sexualni-zneuživani>
- Státní zdravotní ústav. Týrání dětí. *Národní zdravotnický informační portál (NZIP)* [online]. 15. 2. 2021 [cit. 2025-03-01]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/102-tyrani-deti>

Zákony

- Zákon č. 561/2004 Sb., Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění účinném od 1. 9. 2024
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Zákon č. 363/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.
- Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách)
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

Dotazník

Základní informace

1. Vaše pohlaví:

- žena
- muž
- nechci uvést

2. Jaké povolání zde vykonáváte?

(možnost vybrat více odpovědí)

- pedagog
- preventista/ka rizikového chování
- psycholog/psycholožka
- ředitel/ka, zástupce ředitele/ky

Znalosti a zkušenosti s psychickým týráním a šikanou

3. Setkal/a jste se někdy s pojmem syndrom CAN (Syndrom týraného a zneužívaného dítěte)?

- ano
- ne

4. O jaké formě CAN jste nejčastěji slyšel/a?

- fyzické týrán
- sexuální zneužívání
- psychické týrán
- zanedbávání

5. Víte, že syndrom CAN obsahuje psychické týrán, pod které spadá i šikana?

- ano
- ne

6. Setkal/a jste se ve své praxi s dítětem, které bylo obětí psychického týrán nebo šikany?

- ano
- ne

7. Jaké formy psychického týrání nebo šikany jste ve své praxi zaznamenal/a?

(možno vybrat více odpovědí)

- opakované ponižování nebo zesměšňování
- izolace dítěte od kolektivu
- manipulace a citové vydírání
- vyhrožování nebo zastrašování
- kyberšikana (např. urážení na sociálních sítích)
- žádné

8. Jak často se podle vás vyskytuje psychické týrání a šikana mezi dětmi na vaší škole?

- velmi často
- výjimečně
- nikdy

9. Jaký dopad mělo psychické týrání nebo šikana na dítě, se kterým jste se setkal/a?

(možnost vybrat více odpovědí)

- snížené sebevědomí a pocity méněcennosti
- úzkosti, strach nebo depresivní stavy
- problémy se soustředěním a zhoršení školního prospěchu
- sociální izolace a ztráta přátel
- sebepoškozování nebo myšlenky na sebevraždu
- agresivní chování vůči sobě nebo okolí
- somatické obtíže (bolesti hlavy, žaludku, poruchy spánku apod.)
- nevím / nejsem si jistý/á

Postupy a vzdělávání v oblasti prevence

10. Víte, jak postupovat, pokud máte podezření, že je dítě obětí psychického týrání nebo šikany?

- ano, jsem si postupem jistý/á
- částečně, ale nejsem si jistý/á všemi kroky
- ne, nevím, jak bych měl/a postupovat

11. Setkal/a jste se s případem, kdy dítě nechtělo o svém psychickém týrání nebo šikaně mluvit?

- ano
- ne, vždy dítě otevřeně komunikovalo

12. Zúčastnil/a jste se někdy školení nebo semináře o prevenci psychického týrání a šikany?

- ano, vícekrát
- ano, jednou
- ne, nikdy

13. Jaké preventivní programy proti šikaně a psychickému týrání vaše škola nabízí?

(možnost vybrat více odpovědí)

- besedy a přednášky pro žáky na téma šikany a psychického týrání
- programy zaměřené na rozvoj sociálních dovedností a prevence konfliktů
- spolupráce s odborníky (psycholog, speciální pedagog, krizový intervent)
- školní program primární prevence
- anonymní schránka důvěry pro žáky
- individuální nebo skupinové poradenství pro žáky
- nemáme žádný specifický program

14. Má vaše škola školního psychologa nebo jiného odborníka, na kterého se mohou děti obrátit v případě psychického týrání nebo šikany?

- ano, školního psychologa
- ano, jiného odborníka
- ne, nemáme žádného odborníka

15. Co si myslíte, že by pomohlo k lepší identifikaci a řešení případů psychického týrání a šikany ve školním prostředí?

(otevřená otázka)

Odpovědi na otevřenou otázku

Přítomnost a dostupnost odborníků na škole

- Kdyby byl ve škole k dispozici školní psycholog
- Lepší financování odborníků na školách, na každé škole by měl být kvalitní speciální pedagog a psycholog
- Otevřenější prostředí, preventivní programy, školní psycholog
- Preventivní programy, školní psycholog by měl častěji chodit do tříd a pracovat s kolektivem i jednotlivci
- Psycholog ve škole, rychlejší intervence a efektivní spolupráce s úřady
- Školní psycholog přímo ve škole, denně k dispozici na plný úvazek
- Určitě by prospělo, kdyby měla škola psychologa a ve spolupráci s ním by se mělo třídy sociometricky testovat
- Více odborníků
- Více odborníků a školení
- Více odborníků ve škole
- vyšší počet odborníků ve školství – školní psychologové
- Více specialistů na práci v kolektivu

Důvěra, vztahy a klima ve škole

- Budování dobrých vztahů mezi dětmi ve třídě i ve škole, podchycení případných projevů a jejich řešení v začátku
- Důvěra mezi žáky a pedagogy
- Důvěra v učitele
- Kdyby byli učitelé empatičtí a kdyby nebyli tak přetížení, aby měli čas si všimnout
- Lepší vztahy mezi učitelem a žákem. Je potřeba, aby děti učitelům více důvěřovaly a nebály se svěřit
- Nejdůležitější je vybudování vztahu důvěry mezi žáky a pedagogy

- nevím, u nás pomáhá to, že děti jdou za tím z učitelů, kterému důvěřují a že jsme malá škola, kde se všichni známe
- Ve škole větší důvěra k třídnímu učiteli
- Mít více otevřené oči, sledovat náznaky nebo jen drobné změny v chování dítěte. Následně řešit a podat pomocnou ruku
- Všímavost a důslednost pedagogů, školení třídních učitelů pro práci s kolektivem mimo výuku

Vzdělávání, osvěta a školení

- Proškolení všech pedagogů ohledně prevence šikany. Prevence šikany ve všech ročnících (1. i 2.stupeň) formou besed
- Větší proškolení celého pedagogického sboru, především s nácvikem modelových situací
- Seminář, webinář pro pedagogy a prevence pro žáky
- Rodičovské semináře-jak rozpoznat varovné signály. Anonymní schránka důvěry online. Anti-bullyingová politika školy
- Větší osvěta pro pedagogy. Větší možnost trestání agresorů
- Více osvěty mezi rodiči. Pedagogové si ví rady, jak pomoci, ale rodiče si problém svého dítěte nechtějí připustit
- Více odborných školení
- Vzdělávání učitelů a komunikace mezi nimi

Komunikace

- Lepší komunikace
- Lepší komunikace s rodiči
- Lepší spolupráce rodina a škola, lepší osvěta o tom, co je opravdu šikana a přítomnost psychologa ve škole
- Lepší spolupráce s rodiči

- Otevřená komunikace se žáky
- Otevřená komunikace se žáky, přednášky na tato témata pro žáky i rodiče
- Otevřenost pedagogů + AP
- Smysluplná komunikace se zákonnými zástupci a OSPOD
- Vzájemná komunikace
- Upřímná komunikace
- Věnovat třídnímu kolektivu více času, o problémech si povídat otevřeně, snažit se zapojit žáky do diskuze, bezpečí
- Na II. stupni více komunikace se žáky na tyto témata

Systémové změny, prevence a legislativa

- Třídnické hodiny
- Více třídnických hodin
- Více třídnických hodin, preventivní programy
- Více preventivních programů na naší škole
- Více preventivních programů, tvrdší tresty
- Otevřenější prostředí, preventivní programy
- Spolupráce se školním psychologem, hodiny zaměřené na klima třídy
- Pružná legislativa – zvýšit pravomoc školy při identifikaci a řešení případů
- Větší důslednost pedagogů vůči této problematice. Efektivnější řešení situace, zhoršené známky z chování a školní tresty
- Zkrácený úvazek školního metodika prevence

Technologie

- AI analyzující hromadně všechna výchovná opatření, změny prospěchu atd. Dále vyhodnocující rizikovost a přítomnosti šikany
- Důsledná kontrola dětí rodiči, zejména co se týká skupin na sociálních sítích. Počátky zesměšňování začínají právě tam

Organizace výuky a školního prostředí

- Menší kolektiv, rodinné prostředí, větší možnosti pro pedagogy poznat blíže děti v mimoškolním prostředí
- Menší počty žáků ve třídách, sourodější kolektivy
- Mít přehled o skupině žáků, jejich zájmy i mimo školu
- Mít více času a možností poznávat děti jinak než ve výuce
- Ubrat administrativu učitelům, aby měli více času na žáky

Ostatní

- Nevím
- Nic si nemyslím
- S psychickým týráním jsem se setkala na praxi v DD Strančice. Šlo o 6letou holčičku týranou rodiči
- V naší škole vše funguje